

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

ЛЯПУСТИНА ТЕТЯНА ЮРІЇВНА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ
ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
САДОВСЬКА ІРИНА БОРИСІВНА,
доктор економічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____
засідання кафедри обліку і оподаткування
від 04.12.2024 р.

Завідувач кафедри
_____ проф. Садовська І.Б.

ЛУЦЬК – 2024

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління
Кафедра обліку і оподаткування
Другий (магістерський) рівень
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і
оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«27» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ

Ляпустиній Тетяні Юріївній

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Організація обліку і аналізу готової продукції підприємства

Керівник проекту (роботи) Садовська Ірина Борисівна, д.е.н., професор,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 04.12.2024 р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Метою даної роботи є дослідження теоретико-методичних основ і нормативно-правових засад організації обліку і аналізу готової продукції, узагальнення і систематизація практичних аспектів щодо формування облікової політики, документування і відображення в системі рахунків операцій щодо готової продукції підприємства, розробка рекомендацій з удосконалення організації обліку і аналізу операцій з готовою продукцією на матеріалах базового підприємства. Завдання роботи полягають у визначенні основних теоретико-методичних засад та прикладних аспектів обліку і аналізу готової продукції, а також розробці практичних рекомендацій щодо пошуку шляхів покращення обліково-аналітичного забезпечення операцій із готовою продукцією підприємства.

4. Дата видачі завдання 27.09.2023 р.

АНОТАЦІЯ

Ляпустіна Т.Ю. Організація обліку і аналізу готової продукції підприємства.

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено економічну сутність та класифікацію готової продукції підприємства. Узагальнено та систематизовано категоріально-понятійний апарат щодо формування обліково-аналітичного забезпечення операцій з готовою продукцією підприємства. Систематизовано нормативно-правове забезпечення щодо обліку, аналізу і контролю та охарактеризовано порядок відображення у фінансовій звітності інформації про готову продукцію підприємства. Охарактеризовано міжнародний досвід формування обліково-аналітичного забезпечення операцій з готовою продукцією підприємства.

Надано економіко–організаційну характеристику діяльності базового підприємства. Охарактеризовано організацію облікового та контрольного процесів щодо операцій з готовою продукцією базового підприємства.

Досліджено організацію обліку та контролю процесу руху та реалізації готової продукції, а також проведено аналіз його результативності на матеріалах базового підприємства. Обґрунтовано шляхи покращення організації обліку і аналізу готової продукції підприємства. Надано пропозиції щодо раціоналізації процесу організації внутрішнього контролю обліково-аналітичної діяльності щодо руху та реалізації готової продукції в системі прийняття управлінських рішень.

У випускній кваліфікаційній роботі обґрунтовано прикладне значення отриманих результатів дослідження, яке полягає у тому, що розроблені в ній рекомендації та пропозиції спрямовані на вдосконалення методики та організації обліку і контролю операцій з готовою продукцією та аналізу ефективності її реалізації, можуть бути впроваджені в господарську діяльність підприємств. Їх застосування посилить інформаційну, контролюючу й

управлінську функції бухгалтерського обліку готової продукції на підприємстві.

Ключові слова: організація обліку і аналізу, готова продукція, аналітичний і синтетичний облік готової продукції, організація внутрішнього контролю, облік операцій з переміщення готової продукції.

SUMMARY

Liapustina T.Yu. Organization of accounting and analysis of finished products of the enterprise.

In the final qualification work, the economic essence and classification of finished products of the enterprise are investigated. The categorical and conceptual apparatus for the formation of accounting and analytical support for finished products is generalized and systematized. The regulatory and legal support for accounting, analysis and control is systematized and the procedure for reflecting information about finished products of the enterprise in financial statements is characterized. The international experience of the formation of accounting and analytical support for finished products of the enterprise is characterized.

The economic and organizational characteristics of the activities of the base enterprise are provided. The organization of accounting and control processes for operations with finished products of the base enterprise is characterized.

The organization of accounting and control of the process of movement and sale of finished products was studied, and its effectiveness was analyzed using materials from the base enterprise. Ways to improve the organization of accounting and analysis of finished products of the enterprise were substantiated. Proposals were made to rationalize the organization of internal control of accounting and analytical activities regarding the movement and sale of finished products in the management decision-making system.

The final qualification work substantiates the applied significance of the obtained research results, which consists in the fact that the recommendations and

proposals developed in it are aimed at improving the methodology and organization of accounting and control of finished products and analyzing the effectiveness of its sale, and can be implemented in the economic activities of enterprises. Their application will strengthen the information, control and management functions of accounting for finished products at the enterprise.

Key words: organization of accounting and analysis, finished products, analytical and synthetic accounting of finished products, organization of internal control, accounting for operations involving the movement of finished products.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
1.1. Економічна сутність та класифікація готової продукції підприємства.....	12
1.2. Методичні засади аналізу виробництва і реалізації готової продукції на підприємстві.....	17
1.3. Зарубіжний досвід організації обліку операцій з готовою продукцією підприємства.....	22
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	27
2.1. Аналіз галузі та економіко-організаційна характеристика діяльності підприємства.....	27
2.2. Документування та організація обліку виробництва і реалізації готової продукції на підприємстві.....	32
2.3. Аналіз готової продукції підприємства.....	36
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	41
3.1. Шляхи удосконалення організації обліку готової продукції на підприємстві.....	41
3.2. Пропозиції щодо організації внутрішнього контролю готової продукції на підприємстві.....	45
3.3. Використання сучасних інформаційних технології для організації обліку і контролю готової продукції підприємства.....	49
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки підприємствам надані значні права і можливості у реалізації своїх економічних інтересів, організації виробництва, збуту продукції. Для кожного підприємства готова продукція відіграє важливу роль у складі його оборотних активів та займає домінуючу позицію у забезпеченні функціонування. Готова продукція є уречевленим результатом діяльності підприємства, а відповідно і об'єктом ведення бухгалтерського обліку. Випуск і реалізація продукції впливає на ефективність його функціонування, адже реалізація готової продукції – це основне джерело формування доходу підприємства.

Діяльність підприємства спрямована на максимізацію прибутку, отже і на збільшенні обсягів готової продукції. Реалізація виготовленої продукції – кінцева мета діяльності підприємства, заключний етап кругообігу його засобів, по завершенні якого визначаються результати господарювання та ефективність виробництва.

Вивченням питань, пов'язаних з обліком готової продукції, займалися провідні вітчизняні та зарубіжні вчені. Найбільш обґрунтовано щодо проблематики обліково-аналітичного забезпечення готової продукції в Україні у своїх працях підійшли Ф. Ф. Бутинець, О. П. Бущан, С. Ф. Голов, В. А. Завгородній, В. Г. Линник, Г. Ю. Коблянська, В. М. Пархоменко, В. В. Сопко, Н. С. Петришина, Н. М. Ткаченко та інші. Серед зарубіжних дослідників – І. Л. Грунфест, А. Ш. Маргуліс, О. К. Марченко, В. Б. Кондраков, В. І. Цуркан, А. Д. Шеремет, Н. Д. Врублевський, І. М. Рендухов та інші.

Обліково-аналітичне забезпечення операцій з готовою продукцією є постійно важливою темою для дослідження, її актуальність обумовлюється необхідністю забезпечення покращення ведення обліково-аналітичного процесу щодо готової продукції з метою відстеження резервів зростання обсягів

виробництва, розширення її асортименту для підвищення конкурентоспроможності та зростання ефективності діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення операцій щодо руху та реалізації готової продукції на матеріалах базового підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико–організаційних засад, методичних положень й практичних основ формування обліково-аналітичного забезпечення операцій з готовою продукцією підприємства.

Мета випускної кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретико-методичних засад та розробці науково-прикладних рекомендацій щодо покращення обліково-аналітичного забезпечення руху та реалізації готової продукції в системі прийняття управлінських рішень управлінським персоналом підприємства.

Для досягнення означеної мети у випускній кваліфікаційній роботі поставлено та розв'язано наступні **завдання**:

- розкрито поняття та класифікацію готової продукції;
- висвітлено методичні аспекти аналізу виробництва та реалізації готової продукції;
- подано економіко-організаційну характеристику та здійснено оцінювання результатів діяльності базового підприємства;
- охарактеризовано особливості документування та ведення обліку виробництва і реалізації готової продукції підприємства;
- розглянуто організацію та методику аналітичного і синтетичного обліку операцій з готовою продукцією підприємства;
- досліджено окремі аспекти шляхів розвитку та напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення операцій з готовою продукцією підприємства;
- проаналізовано обсяг виготовленої та реалізованої продукції у досліджуваному періоді;

- досліджено та охарактеризовано організацію внутрішнього контролю операцій з готовою продукцією підприємства;
- окреслено шляхи покращення внутрішнього контролю операцій з готовою продукцією підприємства.

Матеріал дослідження. Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні акти України, що регламентують господарську діяльність, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, вітчизняні та зарубіжні джерела наукової та технічної інформації (статті, монографії, звіти з досліджень, доповіді, тези, збірники наукових праць і наукові журнали), періодичні видання і щорічники профільних організацій, фінансова, статистична та інша звітність підприємства.

У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи пізнання: спостереження, порівняння, абстракції, індукції і дедукції, вимірювання взаємозв'язків, поєднання аналізу та синтезу, історичного і логічного підходів, узагальнення, а також спеціальні методи – статистичних групувань, методи економічного аналізу. У роботі було використано також діалектичний метод пізнання, відповідно до якого надано характеристику чинної законодавчо – нормативної бази.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в дослідженні визначено та окреслено шляхи вирішення окремих аспектів проблематики, пов'язаної із формуванням обліково-аналітичного забезпечення операцій з готовою продукцією, оцінюванням рівня результативності її реалізації в умовах сучасної практики ведення бізнесу в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо обліково-аналітичного забезпечення руху та реалізації готової продукції з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Основні елементи наукової новизни, що були отримані за результатами виконання випускної кваліфікаційної роботи, полягають у наступному.

Доведено:

- доцільність впровадження та необхідність використання в обліковій діяльності підприємства спеціалізованих обліково-аналітичних програмних продуктів, які, на відміну від стандартних офісних програм, не лише надаватимуть можливість забезпечення реалізації достовірного облікового процесу на якісно вищому оперативному рівні, але й на основі даних, що зібрані і систематизовані в обліковій системі, забезпечать їх аналізування та формування результативної інформації в зручному та легкому для сприйняття управлінським персоналом форматі;

Набуло подальшого розвитку:

- узагальнення та систематизація особливостей формування обліково-аналітичних операцій щодо виробництва та реалізації готової продукції у провідних зарубіжних країнах, що надає можливість ідентифікувати позитивні елементи такої системи та розробити рекомендації щодо можливостей їх імплементації в практику ведення обліку в Україні з метою підвищення їх впливу на ефективність обліково-аналітичної діяльності підприємства в цілому;

- узагальнення методики обліку готової продукції підприємства та її розкриття в обліковій політиці, що надає можливість систематизації комплексу облікових процедур, які в сукупності забезпечують формування облікового процесу на первинному, аналітичному та синтетичному рівнях, а також надання зведеної інформації про ефективність виробництва та реалізації готової продукції в цілому;

- обґрунтування необхідності впровадження вдалої системи внутрішнього контролю операцій з готовою продукцією, що забезпечить виявлення резервів зростання ефективності діяльності підприємства та створить передумови для вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення і політики управління готовою продукцією на підприємстві.

- формування пропозицій щодо впровадження елементів більш деталізованого обліку готової продукції, а саме введення нових субрахунків, що дозволить контролювати додаткові грошові надходження, а також вийти на нові

ринки збуту за умов наявності попиту на побічну продукцію базового підприємства.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що розроблені в ній рекомендації та прикладні пропозиції спрямовані на вдосконалення методики обліку і контролю готової продукції та аналізу ефективності її реалізації, можуть бути впроваджені в господарську діяльність підприємств. Їх застосування посилять інформаційну, контролюючу й управлінську функції бухгалтерського обліку операцій з готовою продукцією на базовому підприємстві.

Обґрунтовані у випускній кваліфікаційній роботі методичні положення та практичні рекомендації були враховані у процесі вдосконалення обліково-контрольної системи базового підприємства, при внесенні змін і доповнень до чинної облікової практики та стратегічного плану його розвитку в частині раціоналізації процесу організації обліку і аналізу операцій з готовою продукцією (Довідка від 23.11.2024 р.).

Апробація результатів та публікації. Основні висновки та положення випускної кваліфікаційної роботи доповідались та отримали позитивне схвалення на VII Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців, здобувачів освіти «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування» (21 листопада 2024 р., м. Луцьк).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та класифікація готової продукції підприємства

Економічна сутність поняття готової продукції підприємства визначається її ключовою роллю у господарській діяльності, а також функціональним зв'язком із виробничим процесом та безпосереднім впливом на фінансово-економічні результати суб'єкта господарювання. Готова продукція являє собою кінцевий результат виробничого циклу, який відповідає встановленим стандартам, технічним умовам і готовий до реалізації споживачам. Відповідно, вона є матеріалізованим вираженням діяльності підприємства, у якому концентрується результат використання ресурсів, технологій і людського капіталу.

В практичному аспекті готова продукція формується через комплекс взаємопов'язаних процесів, починаючи із придбання сировини та організації технологічних операцій і аж до управління персоналом й формування систем забезпечення якості. Економічно вона виступає об'єктом, що втілює вартість, створену на підприємстві, і виступає основним джерелом доходів через продаж на ринку. Її кількісні та якісні характеристики мають чіткий та безпосередній вплив на конкурентоспроможність і комерційну репутацію підприємства, а також визначають його здатність до стійкого розвитку в довгостроковому періоді.

Специфічна особливість економічної сутності готової продукції полягає у її функціональній здатності до перетворення з товарної форми у грошову. Вона виступає саме тим активом, який у момент реалізації забезпечує для підприємства надходження грошових коштів, необхідних для покриття виробничих витрат, інвестування в розширення виробництва чи його

модернізацію. Водночас готова продукція визначає ефективність використання ресурсів – чим вища її додана вартість, тим вищий рівень доходу підприємство може отримати за одиницю витрат.

Необхідно зазначити, що роль готової продукції у функціонуванні підприємства, як специфічного господарського суб'єкта, проявляється у щільному взаємозв'язку між виробничими, фінансовими і маркетинговими аспектами діяльності. Її обсяги впливають на рівень завантаження виробничих потужностей і рентабельність. Крім того, готова продукція відображає рівень інноваційності підприємства, оскільки сучасні ринки вимагають не лише кількості, але й відповідності якісних характеристик вимогам споживачів, які постійно змінюються.

Економічна сутність даного поняття тісно пов'язана з обліково-аналітичною та фінансовою діяльністю підприємства. Готова продукція оцінюється у грошовому еквіваленті, що враховує виробничі витрати, адміністративні витрати і бажаний рівень прибутку. Точність цих розрахунків є надзвичайно важливою для достовірного визначення собівартості виробництва та, відповідно, ефективного формування цінової політики суб'єкта господарювання. Водночас управлінські рішення щодо готової продукції впливають на загальну стратегію розвитку підприємства, адже від її асортименту і якості залежить позиція на ринку.

Таким чином, приходимо до висновку, що готова продукція є достатньо багатогранною економічною категорією, яка поєднує у собі як виробничий, так і фінансовий й ринковий аспекти діяльності підприємства. Саме тому її економічна сутність виходить далеко за межі простого матеріального активу, оскільки вона виступає у якості головного критерію ефективності господарювання та як засіб забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємства.

Оскільки на практиці науковці сформували достатньо багато різних підходів відносно розуміння готової продукції як специфічної економічної

категорії, то розглянемо деякі з них для пошуку уніфікованого трактування даної дефініції (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Дослідження сучасних підходів до визначення економічної категорії «готова продукція»

Автор	Визначення поняття «готова продукція»
Бабич В. В., Сагова С. В.	«Готова продукція – це продукція, яка пройшла на підприємстві всі технологічні операції, відповідає нормам, стандартам якості та передана на зберігання (склад, майданчик, інше місце)» [1].
Бородкін О. С.	«Готова продукція – це продукція, котра повністю завершена обробкою на конкретному підприємстві, пройшла усі стадії технічного випробовування, приймання, укомплектування, відповідно до умов договорів із замовниками та відповідає стандартам або затвердженим технічним умовам, не потребує подальшої обробки на цьому підприємстві і здана на склад чи передана замовнику» [3].
Бутинець Ф. Ф.	«Готова продукція – це продукція, що повністю завершена обробкою, укомплектована, котра пройшла усі необхідні випробування» [4].
Голов С. Ф.	«Готова продукція – це актив, незалежно від форми існування, виготовлення якого завершено, відповідає технічним умовам виробництва, і вимогам замовника, призначений для споживання, як для потреб виробника, так і для потреб зовнішнього ринку» [13].
Должанський М. І., Должанський А. М.	«Готова продукція – це виріб (або напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції» [17].
Журавель Г. П., Хомин П. Я.	«Готова продукція – це така продукція, яка повністю пройшла передбачені технологією виробництва стадії і процеси, оприбуткована на склад, або прийнята замовником» [19].
Писаренко Т. М.	«Готова продукція – це об'єкт облікової системи промислового підприємства, що поєднує організаційні інструменти обліку виробництва і продажу продукції, виступає засобом для досягнення основної мети функціонування підприємства.» [38].
П(С)БО 9 «Запаси»	«Готова продукція – це продукція, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом» [45].
Ткаченко Н. М.	«Готова продукція – це матеріальний результат виробничої діяльності кожного підприємства» [54].

Зважаючи на достатню різноманітність підходів щодо розуміння категорії «готова продукція» у спеціалізованій науковій літературі, спробуємо на основі

опрацьованих трактувань даного поняття сформулювати уніфіковане його визначення. Готова продукція – це результат завершеного виробничого циклу, який втілює створену на підприємстві конкретну економічну цінність у матеріальній або нематеріальній формі, який відповідає встановленим критеріям якості, а також є готовим до задоволення потреб споживача та функціонально здатний забезпечити для підприємства належну економічну вигоду в процесі реалізації шляхом трансформації із виробничого активу в товарну та фінансову форму. Перевагою пропонованого визначення є його комплексний підхід, який поєднує виробничий, ринковий та фінансовий аспекти, акцентуючи увагу на трансформації створеної економічної цінності в товарну та фінансову форми. Водночас воно відображає не лише матеріальну сутність продукції, але і її функціональну роль у забезпеченні потреб споживачів та генеруванні економічної вигоди, роблячи акцент на результативності діяльності підприємства.

Важливим аспектом розгляду поняття «готова продукція» є функціональна необхідність її достовірної класифікації, що обумовлюється потребою в систематизації об'єктів обліку, аналізу та управління для забезпечення ефективної діяльності суб'єкта господарювання. При цьому класифікація дозволяє розподіляти готову продукцію за певними ознаками, такими як її функціональне призначення, галузева приналежність, ступінь обробки чи рівень готовності. Усе це сприяє більш точному визначенню собівартості продукції, оптимізації виробничих процесів та контролю за виконанням визначених виробничих планів. Крім того, класифікація є основою для формування адекватної маркетингової стратегії, встановлення цінової політики та оцінки конкурентоспроможності. Завдяки такому підходу підприємства отримують інструмент для підвищення операційної ефективності, аналізу рентабельності та адаптації до ринкових змін.

Відповідно, розглянемо класифікацію готової продукції підприємства відповідно до існуючих наразі підходів (рис. 1.1).

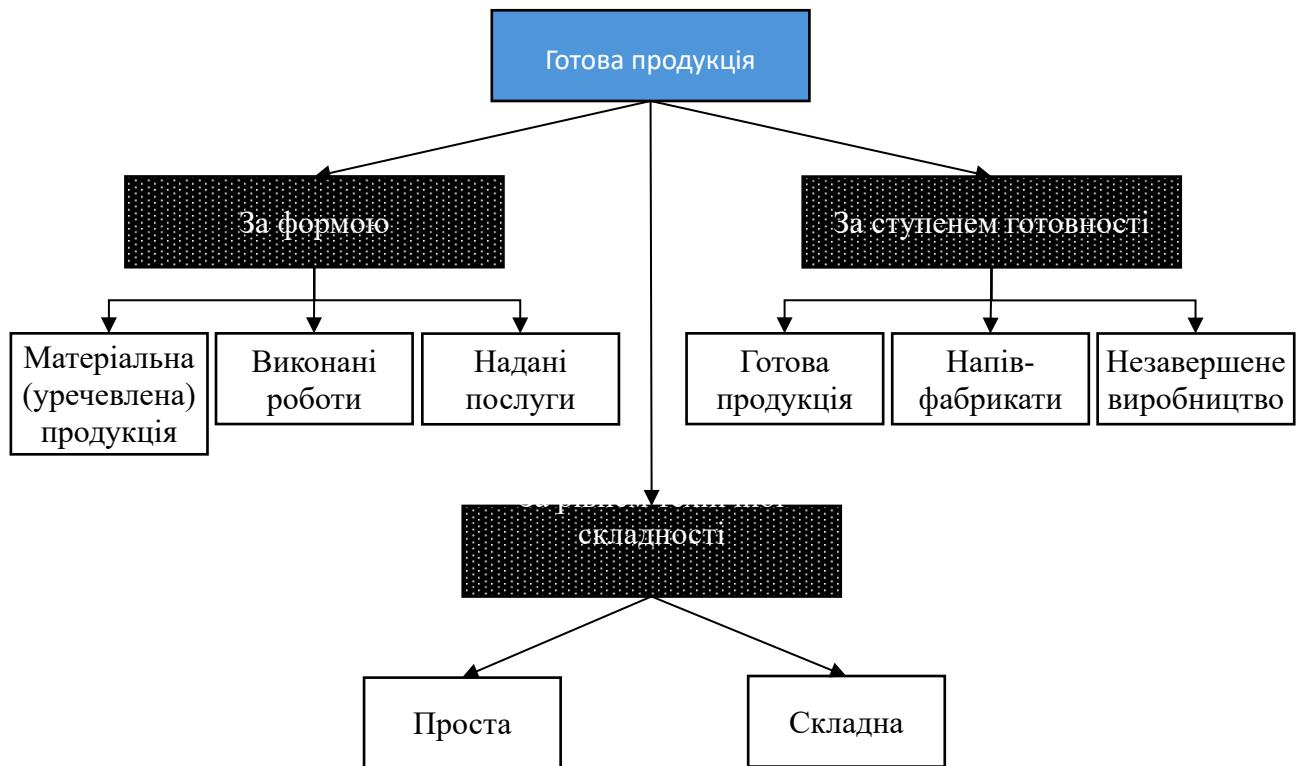

Рис. 1.1. Класифікація готової продукції підприємства

Примітка: побудовано на основі джерел [5; 13; 21]

Таким чином, приходимо до висновку, щодо ключової ролі готової продукції у забезпеченні ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства. Оскільки готова продукція є матеріалізованим результатом виробничого процесу, втіленням економічної цінності та джерелом формування фінансових результатів, то її сутність визначається взаємозв'язком виробничих, фінансових і ринкових аспектів, що забезпечує трансформацію ресурсів у товар, готовий до реалізації.

При цьому класифікація готової продукції є необхідною для організації ефективного управління, обліку та аналізу. Вона сприяє оптимізації витрат, розробці належної цінової політики та аналізу конкурентоспроможності підприємства. Розподіл продукції за ознаками призначення, галузевої належності чи ступеня обробки дозволяє гнучко реагувати на зміни ринкового попиту та забезпечувати раціональне використання ресурсів. Таким чином, економічна сутність та класифікація готової продукції є основою для

формування стратегій підприємства, що спрямовані на підвищення ефективності його діяльності.

1.2. Методичні засади аналізу виробництва і реалізації готової продукції на підприємстві

В сучасних умовах господарювання організація та методичні засади аналізу виробництва і реалізації продукції виступають важливим елементом управлінського процесу, спрямованим на забезпечення ефективного функціонування підприємства та досягнення його стратегічних цілей. Цей процес базується на системному підході, що поєднує дослідження кількісних і якісних показників, взаємозв'язків між ними, а також виявлення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на результати господарської діяльності підприємства.

Організація аналізу передбачає встановлення цілей і завдань дослідження, формування бази даних, вибір методів і підходів до оцінки виробничих і збутових процесів. Ефективна організація аналізу при цьому потребує чіткої регламентації інформаційних потоків, забезпечення своєчасності збору та обробки даних, а також інтеграції сучасних цифрових технологій для забезпечення автоматизації аналітичних операцій. Значну роль при цьому відіграє систематизація інформації про обсяги виробництва, асортимент, якість продукції, використання ресурсів, витрати і доходи від реалізації, що дозволяє оцінювати поточний стан підприємства та його можливості для подальшого розвитку.

Методичні засади аналізу базуються на використанні комплексного інструментарію економічного аналізу, який включає порівняння, індексний метод, факторний аналіз, економіко-математичні моделі, прогнозування тощо. Тому в межах аналізу виробництва досліджуються показники випуску продукції, ефективності використання виробничих потужностей, рівня

продуктивності праці, дотримання планових завдань, якісних стандартів і т. д.. Усе це дозволяє аналітикам виявляти слабкі місця у виробничому процесі, оцінювати ступінь виконання стратегічних і тактичних планів, а також визначати шляхи підвищення ефективності суб'єкта господарювання.

Якщо вести мову про аналіз реалізації продукції, то він, головним чином, зосереджується на дослідженні ринкових показників, таких як обсяги продажів, структура асортименту, рівень задоволення попиту, динаміка цін і доходів. Особлива увага при цьому приділяється оцінці факторів, які безпосередньо впливають на попит і конкурентоспроможність продукції: зміну ринкової кон'юнктури, уподобання споживачів, дії конкурентів. Виявлення закономірностей у зазначених показниках дозволяє підприємству адаптуватися до динамічних умов ринку та сформуванню ефективної цінової політики і маркетингову стратегію відносно готової продукції.

Практична інтеграція аналізу виробництва і реалізації продукції забезпечує комплексне розуміння процесів, які визначають економічну ефективність підприємства. Зокрема, оцінюється узгодженість між обсягами виробництва та продажів, використанням ресурсів і потребами ринку, що дозволяє уникати надлишкового накопичення запасів або їх дефіциту. Саме тому результати такого аналізу стають основою для розробки управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, підвищення рентабельності та конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином бачимо, що організація та методичні засади аналізу виробництва і реалізації продукції базуються на чіткій системі збору, обробки і використання аналітичних даних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Це дозволяє підприємству не лише контролювати свою поточну діяльність, але й дає змогу розробляти ефективні стратегії розвитку, орієнтовані на підвищення економічної результативності та адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку України оцінка готової продукції може здійснюватися за допомогою ряду нормативних

методів, які визначені у відповідному П(С)БО 9 «Запаси». При цьому до числа таких методів оцінки згідно стандарту можуть бути віднесені наступні:

1. Собівартість одиниці запасів – даний метод використовується для оцінки продукції, яка є індивідуальною або виготовлена у невеликій кількості, і при цьому кожна її одиниця має свою специфічну, важко прораховувану собівартість.

2. Метод середньозваженої собівартості – за цим методом собівартість одиниці готової продукції визначається як середньозважена величина собівартості наявних запасів на початок періоду і запасів, що надійшли протягом звітного періоду. Цей метод є найбільш зручним для масового виробництва товарів, коли аналітикам достатньо складно ідентифікувати окремі витрати на одиницю.

3. Метод FIFO (First In, First Out) – даний підхід передбачає, що продукція, яка надійшла на склад раніше, повинна реалізовуватися або використовуватися першою. Відповідно, оцінка запасів базується на собівартості усіх останніх надходжень. Такий метод відображає реальний рух запасів у багатьох сферах виробництва.

4. Метод нормативних витрат – використовується у тих випадках, коли на підприємстві встановлені конкретні та економічно обгрунтовані норми витрат, і вони регулярно переглядаються для врахування змін у виробничих умовах. При цьому фактична собівартість коригується на основі відхилень від встановлених нормативів.

5. Метод ціни продажу – застосовується здебільшого в торговельних підприємствах. Згідно з цим методом продукція оцінюється за цінами продажу, скоригованими на відсоток торгової націнки. Такий підхід зручний для швидкого оцінювання запасів у роздрібній торгівлі.

Загалом можна зазначити, що кожен метод обирається підприємством залежно від специфіки його виробничої діяльності, обсягу випуску продукції та вимог до точності і достовірності обліку. Обраний метод оцінки готової продукції має бути зафіксований в обліковій політиці підприємства і

застосовуватися послідовно для забезпечення порівнянності фінансових результатів (рис. 1.2).

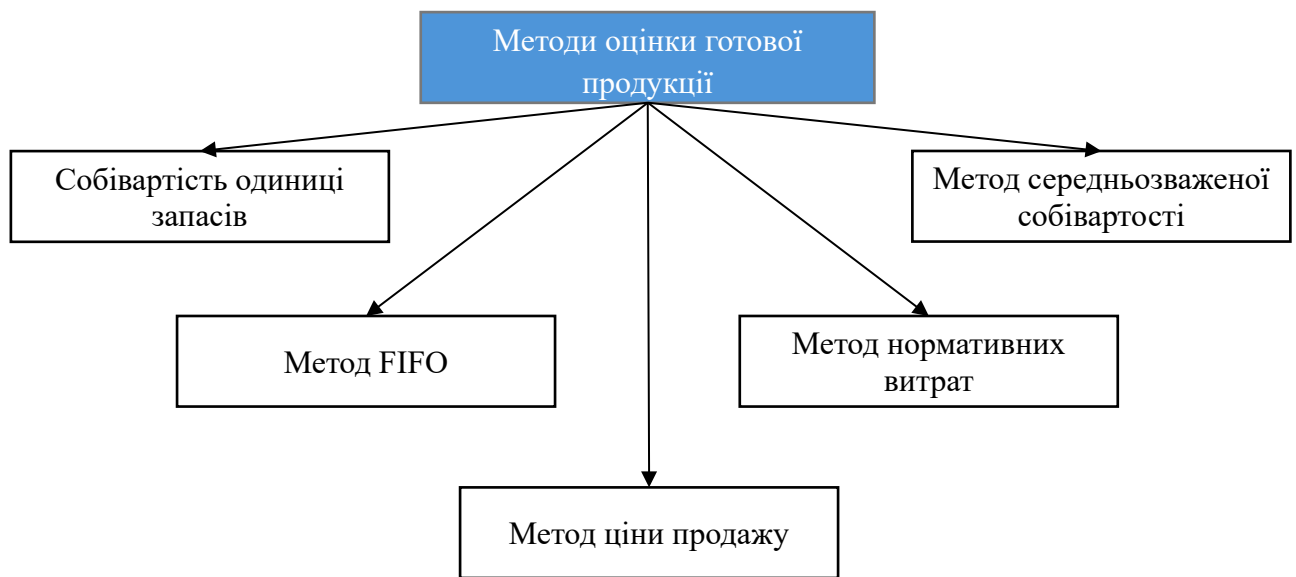

Рис. 1.2. Методи оцінки готової продукції на підприємстві

Примітка: побудовано на основі джерел: [5; 38; 45]

Ефективність оцінки обсягів реалізації продукції досягається через використання системного підходу до збору, обробки та аналізу даних. Такий підхід передбачає чітке ведення обліку продажів, де враховуються як кількісні, так і вартісні показники реалізації продукції. Точність при цьому досягається за рахунок використання сучасних цифрових інструментів, таких як CRM-системи, ERP-платформи або аналітичне програмне забезпечення, які дозволяють оперативно отримувати точну інформацію про обсяги продажів та їхню структуру. Важливим є застосування і традиційних методів аналізу, таких як порівняння з попередніми періодами, розрахунок коефіцієнтів оборотності та аналіз динаміки реалізації. Таким чином, ефективність оцінки обсягів реалізації продукції забезпечується шляхом масштабної інтеграції точного обліку, сучасних технологій та глибокого аналітичного підходу, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Загалом аналіз виробництва і реалізації продукції дозволяє підприємству знаходити джерела резервів збільшення обсягу випуску та реалізації шляхом оцінки ефективності використання наявних виробничих потужностей,

матеріальних ресурсів і праці. Він допомагає виявити невикористовувані можливості виробництва, такі як незавантажене обладнання, надмірні простой або втрати від браку. Аналіз реалізації визначає невикористаний потенціал і на ринках збуту, що забезпечує оптимізацію асортименту і ціноутворення та виявляє перспективні ринкові сегменти. Тому узгодженість між виробничими і ринковими стратегіями дозволяє підприємству спрямовувати зусилля на підвищення випуску та розширення збуту (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Можливі резерви збільшення обсягу випуску і реалізації продукції

Примітка: побудовано на основі джерел: [5; 38; 45]

Таким чином можемо узагальнити, що організація аналізу виробництва та реалізації готової продукції передбачає систематичний підхід до збору, обробки та використання інформації, яка охоплює виробничі та збутові показники. Методичні засади базуються на застосуванні сучасних інструментів економічного аналізу, таких як факторний аналіз, прогнозування та моделювання, які дозволяють оцінювати ефективність ресурсів і ринкові можливості. Тому аналіз виробництва і реалізації є важливим інструментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на господарюючому суб'єкті.

1.3. Зарубіжний досвід організації обліку операцій з готовою продукцією підприємства

Забезпечення дослідження зарубіжного досвіду обліку виробництва і реалізації готової продукції підприємства є необхідним для підвищення ефективності управлінських процесів і загальної конкурентоспроможності суб'єкта господарювання на ринку. При цьому необхідно враховувати, що зарубіжні підходи обліку формувалися в умовах високого рівня конкуренції, технологічного прогресу та інтенсивного розвитку економічних систем, що створює можливість запозичити найкращі обліково-аналітичні методи й адаптувати їх до реалій вітчизняного бізнес-середовища.

Одним із ключових аспектів при цьому є використання сучасних технологій обліку, зокрема автоматизації та цифровізації. У багатьох країнах впроваджено системи інтегрованого управління підприємствами, які дозволяють поєднувати облік виробництва, логістику, маркетинг і фінанси в єдиній інформаційній платформі. Це значно підвищує точність і оперативність облікових даних, що стає важливою перевагою в умовах швидкозмінного ринкового середовища.

Зарубіжний досвід також демонструє важливість використання стандартів бухгалтерського обліку, таких як МСФЗ, які забезпечують прозорість і порівнянність фінансової звітності. Це особливо актуально для тих підприємств, які орієнтуються на міжнародні ринки, оскільки використання міжнародних стандартів у обліку готової продукції сприяє полегшенню аудиту, управлінського контролю і фінансового аналізу. Також дослідження зарубіжного досвіду допомагає визначити сучасні методи калькулювання собівартості, включаючи такі підходи, як activity-based costing (ABC) і lean accounting. Дані методи акцентують увагу на оптимізації ресурсів і зниженні непрямих витрат, що особливо важливо для підприємств, які прагнуть знизити собівартість продукції без шкоди для її якості.

Таким чином, дослідження зарубіжного досвіду обліку виробництва і реалізації готової продукції дозволяє українським підприємствам запозичити сучасні інструменти, підвищити якість фінансової інформації та зміцнити позиції підприємства як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Це сприяє розвитку суб'єктів господарювання у напрямі зростання інноваційності та економічної стійкості.

Зважаючи на зазначені переваги врахування міжнародного досвіду організації облікових процесів щодо реалізації продукції, оцінимо їх особливості в окремих країнах (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Порівняльні особливості обліково-аналітичного забезпечення виробництва і реалізації готової продукції підприємства у розвинутих країнах

Країна	Специфіка обліково-аналітичного забезпечення виробництва і реалізації
Великобританія	Облікове забезпечення ґрунтується на принципах англосаксонської моделі обліку, з акцентом на прозорість і довіру до інвесторів. Використовується activity-based costing для детального розподілу витрат. Значну увагу приділяють звітності за стандартами МСФЗ, оскільки багато підприємств орієнтовані на міжнародні ринки. Аналітика базується на інтеграції даних з ERP-систем, що дозволяє автоматизувати контроль виробництва і реалізації.
Німеччина	Домінує континентальна модель обліку, орієнтована на точність і контроль витрат. Особливістю є використання планових калькуляцій для оцінки собівартості, зокрема застосування методу повних витрат. Німецькі компанії активно впроваджують інструменти управлінського обліку, такі як стандарт-костинг, для ефективного контролю процесів. ERP-системи, як SAP, є основою для аналізу витрат і прогнозування.
Франція	Облік базується на правовій моделі з акцентом на дотримання національних норм. Для калькулювання собівартості широко застосовують маржинальний підхід і аналіз «витрати-обсяг-прибуток». Звітність часто деталізована для задоволення потреб регуляторів. Аналітика спрямована на управління асортиментом та ефективність логістичних процесів, з використанням програмного забезпечення для оптимізації ресурсів.
США	Система обліку орієнтована на потреби інвесторів і використовує гнучкі інструменти для аналізу, такі як direct costing. Широко застосовуються методи прогнозного аналізу та управління витратами. Для оптимізації обліку використовують сучасні технології, зокрема хмарні рішення. Важливим аспектом є інтеграція фінансового та нефінансового обліку для формування глибокої аналітики.
Японія	Система обліку поєднує принципи lean accounting із суворим контролем за собівартістю. Використовуються інструменти кайдзен-аналізу, що забезпечують постійне вдосконалення виробничих процесів. Підхід до обліку зосереджений на мінімізації витрат і підвищенні ефективності. Реалізація продукції аналізується з акцентом на довгострокові відносини із замовниками та управління якістю.

Примітка: систематизовано на основі джерел [60; 61; 62; 63]

Якщо вести мову про ключові відмінності між Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) та системою бухгалтерського обліку України у сфері обліково-аналітичного забезпечення виробництва і реалізації готової продукції, то можна відзначити, що вони полягають у підходах до визнання, оцінки та відображення інформації у фінансовій звітності, а також у глибині аналітики. Зокрема, до числа основних відмінностей можна віднести наступні:

1. Концептуальні засади обліку – МСФЗ базуються на принципі економічної доцільності, тобто інформація у звітності відображає економічну реальність, а не лише юридичну форму операцій. Водночас українські П(С)БО орієнтовані на регулювання облікових процесів через чітко визначені правила, що іноді призводить до формального підходу.

2. Оцінка запасів за МСБО 2 «Запаси» передбачає, що вони оцінюються за нижчою з двох величин: собівартістю або чистою вартістю реалізації. У П(С)БО 9 «Запаси» застосовується аналогічний підхід, але на практиці акцент робиться на собівартості, що обмежує гнучкість оцінки у разі коливання ринкових цін.

3. Визнання витрат – МСФЗ дозволяють ширший вибір методів калькулювання собівартості, які забезпечують точніше розподілення непрямих витрат. В українській системі обліку витрати здебільшого групуються за економічними елементами чи статтями, а їх деталізація є менш гнучкою.

4. Принципи управління витратами у МСФЗ базуються на маржинальному підході, який дозволяє аналізувати внесок продукції у покриття постійних витрат і формування прибутку. В Україні такий підхід не закріплено на законодавчому рівні, тому він використовується здебільшого у рамках внутрішнього управлінського обліку.

5. Відображення готової продукції у звітності – МСФЗ передбачають більше свободи у виборі методів оцінки продукції (FIFO, середньозважена собівартість), що дозволяє компаніям адаптувати облік до специфіки їх

діяльності. В Україні вибір методів оцінки обмежений нормативами, що інколи ускладнює відображення реальної вартості запасів.

6. Звітність для користувачів – МСФЗ орієнтовані на міжнародних інвесторів і акцентують увагу на прозорості, зрозумілості та порівнянності інформації. Вітчизняна система обліку більше орієнтована на регуляторів та податкові органи, тому фінансова звітність менш деталізована щодо витрат і прибутковості конкретних видів продукції.

Таким чином бачимо, що МСФЗ забезпечують більш універсальний і гнучкий підхід до обліку, спрямований на адаптацію до міжнародного бізнес-середовища, що включає сучасні методики управління витратами і детальну аналітику. Українські П(С)БО, хоч і враховують певні елементи МСФЗ, на даний час все ще залишаються орієнтованими на локальні вимоги і регуляції, що обмежує їхню ефективність у глобалізованому середовищі.

У міжнародних економічних відносинах облікове забезпечення виробництва і реалізації готової продукції регулюється низкою стандартів Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які охоплюють практичні аспекти оцінки, визнання, обліку витрат і доходів, а також представлення інформації у фінансовій звітності. До числа стандартів, на основі яких реалізується облік готової продукції, можна віднести наступні:

1. МСБО 2 «Запаси» – регулює облік запасів, включаючи готову продукцію, зокрема їх оцінку за собівартістю або чистою вартістю реалізації. Визначає методи оцінки запасів (FIFO, середньозважена собівартість) і підхід до калькулювання витрат.

2. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» – застосовується при аналізі дебіторської заборгованості, які виникає внаслідок реалізації готової продукції споживачу.

3. МСФЗ 15 «Доходи від договорів з клієнтами» – встановлює порядок визнання доходів від реалізації продукції, акцентуючи увагу на моменті передачі контролю над товаром споживачу, що важливо для відображення виручки в обліковій документації.

4. МСБО 16 «Основні засоби» – стосується виробничих активів, використаних для створення готової продукції, включаючи амортизацію як елемент собівартості.

5. МСБО 23 «Витрати на позики» – дозволяє капіталізувати витрати на позики, пов'язані з виробництвом продукції, яка потребує значного часу для створення.

6. МСБО 36 «Зменшення корисності активів» – надзвичайно важливий для оцінки готової продукції, якщо її собівартість перевищує чисту вартість реалізації [64].

Загалом дані стандарти забезпечують системний підхід до відображення виробничих і збутових процесів у звітності та обліковій аналітиці підприємства, акцентуючи увагу на прозорості, достовірності та відповідності економічній сутності операцій.

Таким чином, приходимо до висновку, що міжнародні стандарти обліку виробництва і реалізації готової продукції являють собою широкий спектр підходів до управління цими процесами в різних економічних системах. Виявлено, що у країнах із розвинутою економікою значна увага приділяється автоматизації обліку, впровадженню інтегрованих ERP-систем і застосуванню сучасних методів калькулювання. Такі підходи сприяють зниженню витрат підприємства, підвищенню прозорості даних та їх адаптації до потреб внутрішнього й зовнішнього аналізу.

Орієнтація на МСФЗ, може забезпечити для українських підприємств єдність підходів до обліку та полегшити доступ до міжнародних ринків. Аналіз підходів у розвинутих країнах показав важливість поєднання інноваційних технологій із традиційними обліковими методами для досягнення балансу між точністю та гнучкістю облікових даних. Тому дослідження та адаптація елементів зарубіжного досвіду у реалії функціонування українських товаровиробників дозволить вітчизняним підприємствам не лише покращити облікові процеси, але й інтегруватися у глобальний економічний простір.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз галузі та економіко-організаційна характеристика діяльності підприємства

Базовим підприємством є XXXXXXXXXX, що займається деревообробною діяльністю із середньою потужністю – до 130 тис. м³ пиляної продукції у рік. Обсяг виробництва паливних гранул становить 500 тон в місяць, що у рік передбачає 60000 тон щорічно.

Деревообробна та лісомисливська галузі є ключовою складовою господарського комплексу як України, так і багатьох країн світу, забезпечуючи багатогранний економічний, екологічний та соціальний вплив. Їх стратегічна важливість полягає у забезпеченні сталого використання природних ресурсів. Постійна увага до означених галузей з боку міжнародних організацій і європейського співтовариства свідчить про їх глобальне значення та необхідність інтеграції сучасних екологічних стандартів і технологій у практику управління. Таким чином, розвиток деревообробної та лісомисливської галузей є невід'ємним елементом стратегії сталого розвитку та налагодження міжнародного співробітництва.

За результатами аналізу статистичних даних довоєнного періоду встановлено, що в 2021 р. у Волинській області реалізовано продукції (товарів, послуг) лісового господарства на 901,0 млн. грн. (а у 2020р. – на 795,7 млн. грн.), у т.ч. продукції лісозаготівель – на 792,4 млн. грн.

Проаналізувавши офіційні статистичні дані, нами було виявлено, що у 2021 р. на Волині лісоматеріали круглі становили 62,3 %, або 850,0 тис. м³, від загального обсягу заготовленої ліквідної деревини, решту (37,7%, або 515,1 тис. м³) – паливна деревина (рис. 2.1). Від рубок головного користування у 2021 р.

держлісгоспами регіону було заготовлено 636,9 тис. м³ ліквідної деревини (тобто 46,7 %).

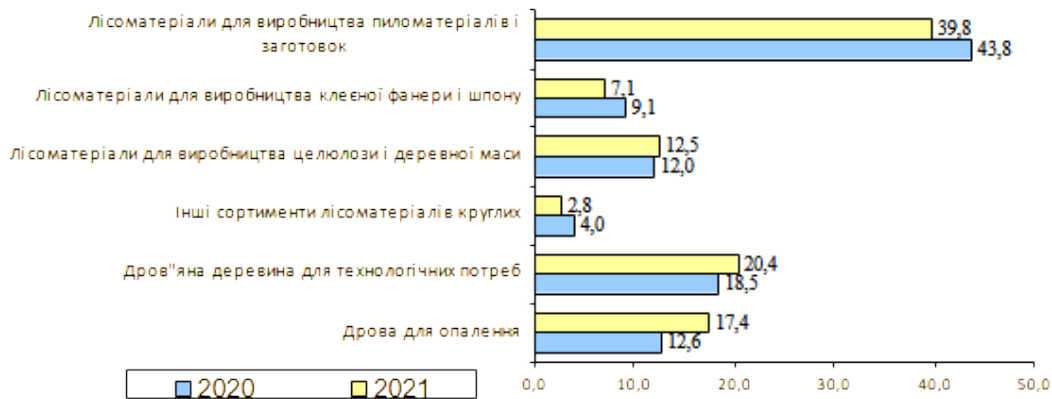

Рис. 2.1. Структура заготівлі ліквідної деревини у Волинській області в 2020-2021 рр., у % до загального обсягу

Примітка: побудовано на основі офіційних статистичних даних

За оцінками фахових експертів, ріст прибутковості у 2018 – 2019 рр. та значне його зниження у 2020 – 2021 рр. в лісгосподарствах Волинської області із високою ймовірністю обумовлено тим, що в квітні 2021 р. ухвалено заборону щодо вивезення за кордон необробленої деревини, тобто лісу-кругляка. На думку експертів, до вступу у дію мораторію закордонні (переважно європейські) підприємства проводили активну діяльність щодо закупівлі дешевшого українського кругляка, з метою мінімізації придбання більш вартісної обробленої деревини в майбутньому.

Основними видами діяльності базового підприємства відповідно до статуту є:

–заготовка лісу, переробка та реалізація деревини і пиломатеріалів, реалізація промислових відходів деревини та виробів з них. Виготовлення меблів, паркету, столярних виробів, дерев'яних конструкцій та інших виробів із деревини;

–вирощування та переробка сільськогосподарської продукції, виготовлення продуктів харчування, продаж та закупка сільськогосподарської продукції з населення за готівку;

–інші види діяльності, що не суперечать діючому законодавству України.

Основна спеціалізація базового підприємства – закупівля, повна переробка та реалізація лісопродукції. Види готової продукції підприємства є наступними:

–пиляний шпон (ламель) – дерев’яний матеріал, що являє собою тонкі листи деревини; його використовують у паркетній промисловості;

–дуб-кругляк – дубова деревина, яка широко використовується у виробництві паркету, сходів, дверей та інших елементів інтер’єру, адже дуб стійкий до зношення, має гарну текстуру та колір;

–паливні гранули – екологічно чисте тверде біопаливо, що виготовляються із дубової тирси, яка залишається у результаті виробництва основного продукту підприємства – ламелі. Якість гранул підтверджено результатами лабораторного аналізу у SGS лабораторії.

Окрім того, видами продукції базового підприємства є заготовки дубу на експорт, заготовки для європіддонів на експорт, пиломатеріали обрізні і не обрізні, заготовки для виготовлення паркету, переробка круглого лісу, столярні вироби. Основним видом продукції, яка реалізується, є заготовки дубові, заготовки для європіддонів, заготовки черешневі та ясеневі, пиломатеріали.

Бухгалтерську службу на XXXXXXXXXX очолює головний бухгалтер. Сюди входить центральна бухгалтерія та бухгалтери виробничих підрозділів.

За результатами проведеного аналізу та оцінювання основних показників економічної діяльності XXXXXXXXXX можна зробити комплекс висновків (Дод А, табл. А.1).

Зокрема, показник матеріаловіддачі у 2021 р. зріс на 0,14 грн. порівняно з попереднім роком за рахунок зростання обсягу чистого доходу (виручки) від реалізації товарів (робіт, послуг) та матеріальних витрат. Це свідчить про те, що 2021 р. на 0,14 грн. продукції виготовлено більше ніж у 2020 р. за рахунок 1

грн. матеріальних ресурсів. У 2022 р. цей показник зменшився на 0,19 через значне і стрімке зростання матеріальних витрат проте у 2023 р. ситуація значно покращилась.

В результаті аналізу чистого прибутку базового підприємства у досліджуваному періоді спостерігається позитивна динаміка зростання даного показника. У 2021 р. він становив 125 тис. грн. та збільшився на 23 тис. грн. порівняно з 2020 р. Таке зростання відбулося за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на 5196 тис. грн. У 2022 – 2023 рр. чистий прибуток становив 170 і 180 тис. грн., відповідно. Отже, спостерігається позитивна динаміка протягом всього досліджуваного періоду.

Фондовіддача основних засобів у 2021 р. зменшилась на 0,21 грн. таким чином ефективність використання основних засобів знизилась порівняно з 2020 р. Це означає, що у 2021 р. на 0,21 грн. готової продукції виготовляється менше на одиницю основних засобів ніж у попередньому році.

Сформовану ситуацію спричинило швидке зростання середньорічної вартості основних засобів порівняно із зростанням чистого доходу (виручки) від реалізації товарів (робіт, послуг). У наступних аналізованих роках прослідковується аналогічна ситуація.

Середньорічний виробіток продукції на одного працівника у 2021 р. зріс на 26,64 грн. за рахунок зростання чистого доходу (виручки) від реалізації товарів (робіт, послуг) на 5754 тис. грн. і незмінної кількості працівників за аналізований період. Такий результат свідчить про те, що виготовлення продукції одним робітником збільшилось на 26,64 грн. порівняно з 2020 р. В досліджуваному періоді спостерігається тенденція зростання цього показника.

Коефіцієнт автономії у 2020 р. становив 0,50, у 2021 – 2022 рр. зріс на 0,08, а в кінці аналізованого періоду знову зменшився до 0,49, це означає, що рівень незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування зріс, спостерігається позитивна динаміка тому, що він перевищує оптимальне значення 0,5 порівняно з попереднім роком. Це свідчить про те, що частка

власного капіталу перевищує обсяг зовнішніх джерел фінансування. Проте у 2023 р. ситуація погіршилась.

Коефіцієнт фінансової залежності зменшився у 2021 р. на 0,28 порівняно з 2020 р. Таку динаміку можна назвати позитивною адже вона характеризується зниженням частки позичених коштів для фінансування підприємства. Таким чином, результати розрахунків показали, що в кожній 1,70 грн., вкладеній в активи підприємства, 70 коп. становлять позичені фінансові ресурси. У наступних роках динаміка цього коефіцієнта прямує до зростання.

Коефіцієнт загальної ліквідності свідчить про те, що активи підприємства є абсолютно неліквідними тому, що поточна вартість активів нижча від вартості поточних зобов'язань. Протягом аналізованого періоду спостерігається динаміка зменшення, а значення коефіцієнта нижче нормативного 1,5-2,5.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом аналізованого періоду 2020–2023 рр. показав негативну динаміку так як підприємство може погасити дуже маленьку частку короткострокових зобов'язань найближчим часом. Значення показника має великі відхилення від нормативного рівня 0,2-0,3.

Чиста рентабельність продажу у 2021 р. порівняно з 2020 р. зменшився на 0,03 %, тобто підприємство отримує на 0,03 % менше прибутку з кожної гривні реалізованої продукції. У 2022 р. цей показник знову зріс на 0,07 % порівняно з 2021 р., а в 2023 р. зріс на 0,03 % , що свідчить про збільшення прибутків.

Чиста рентабельність майна у 2021 р. зросла на 0,06 % тобто підприємство отримує на 0,06 % більше прибутку на кожну гривню активів підприємства порівняно з 2020 р. У 2022 році цей показник знову зріс на 0,04 % порівняно з 2021 р., а в 2023 р. знизився на 0,07%, що свідчить про негативну динаміку.

У 2020 р. чиста рентабельність власного капіталу становила 3,11 %, а в 2021 р. зменшилась до 2,53 %, тобто зменшилась віддача чистого прибутку від кожної гривні власного капіталу на 0,58 % порівняно з попереднім роком. Таким чином, у наступних періодах базовому підприємству не вдалося досягти рівня 2020 року.

2.2. Документування та організація обліку виробництва і реалізації готової продукції на підприємстві

У ХХХХХХХХХХ первинні документи складаються за допомогою кишенькового персонального комп'ютера (далі – КПК) та роздруковуються на мобільному принтері, а інформація з них передається засобами телекомунікацій до бухгалтерії підприємства, виробничого відділу, інших структурних підрозділів.

У ХХХХХХХХХХ заготовлена деревна сировина (лісопродукція) має такі види: деревний хлист, ділова деревина (сортименти), деревина дров'яна для технологічних потреб (деревина технологічна), дрова, хворост тощо.

Для обліку лісопродукції всіх видів рубок встановлюється відповідний породний поділ. Для ділової деревини і хлестів: хвойні (сосна, ялина, ялиця, модрина), дуб, бук, ясен, клен, черешня, інші твердолистяні породи, береза, вільха, інші м'яколистяні породи.

Для документування обліку лісопродукції у ХХХХХХХХХХ застосовуються спеціалізовані форми первинного обліку лісопродукції відповідно до Тимчасової інструкції з електронного обліку лісозаготівель (табл. 2.1).

Приймання хлестів, ділової деревини (сортиментів) та жердин проводиться покладно в щільних кубічних метрах з точністю до однієї тисячної. Приймання балансів, жердин, дров, деревини дров'яної для технологічних потреб та хворосту проводиться штабелями в складських кубічних метрах з автоматичним переведенням в щільні, що необхідні при складанні первинних документів, обліку та звітності.

Приймаючи заготовлені протягом дня хлести і ділову деревину, відповідальні за приймання особи повинні заміряти кожен хлист і сортимент та зробити маркування незмивною крейдою чи фарбою (на торці хлиста – діаметр; на верхньому зрізі сортименту – сорт, діаметр). Далі у промаркований торець колоди, хлиста за допомогою спеціального молотка на відстані від краю не ближче ніж 50 мм забивається бирка [7].

Таблиця 2.1

Спеціалізовані форми первинного обліку готової продукції XXXXXXXXXX

№ форми	Найменування форми
ЛГ-1	Наряд-акт на виконання робіт
ЛГ-2	Журнал виконаних лісогосподарських робіт
ЛГ-3	Журнал інших виконаних робіт
ЛГ-4	Щоденник приймання лісопродукції від заготівлі
ЛГ-5	Щоденник приймання робіт по розробці (розкрязуванню) деревних хлестів
ЛГ-6	Рапорт про рух лісопродукції
ЛГ-9	Реєстр товарно-транспортних накладних
ЛГ-10	Журнал надходження лісопродукції від вивозки
ЛГ-11	Книга обліку лісопродукції
ЛГ-12	Щоденник надходження сировини в цех переробки
ЛГ-15	Наряд-акт на переробку деревини
ЛГ-16	Змінний рапорт
ЛГ-18	Відомість обліку виготовленої продукції переробки деревини і витрат сировини
ЛГ-19	Акт на зміну якості продукції
ЛГ-20	Наряд на відпуск лісопродукції
ЛГ-21	Журнал реєстрації нарядів на відпуск лісопродукції
ЛГ-22	Специфікація-накладна поколодна на відправлення лісопродукції залізницею (водним шляхом)
ЛГ-23	Журнал реалізації (відпуску) лісопродукції
1-ТТН	Товарно-транспортна накладна

Примітка: власні узагальнення

Приймання заготовленої деревини за допомогою КПК відбувається із створенням специфікації поколодного обліку (далі – СПО), яка є додатком до щоденника приймання лісопродукції від заготівлі (форма ЛГ-4). Для цього матеріально-відповідальна особа вибирає в КПК інформацію щодо місця приймання із зазначенням кварталу, виділу, ділянки (її площі), номеру лісорубного квитка, за яким здійснювалася заготівля, виду рубки, даних договору підряду чи наряд-акту. Далі за допомогою КПК сканується бирка в торці колоди і вибирається інформація стосовно породи, сортименту, сорту, довжини і діаметру (висоти і ширини для штабелю). Після збереження цикл сканування повторюється із відтворенням (з можливістю змінити) інформації про попередню колоду.

На підставі СПО, створених за день роботи на одній ділянці (виду рубки) та від одного виконавця робіт (бригади) автоматично формується щоденник

приймання лісопродукції від заготівлі (форма ЛГ-4). Відповідальна за приймання особа роздруковує і підписує щоденник у трьох примірниках. Один примірник щоденника видається бригадиру (представнику підрядника), другий залишається в особи, яка прийняла лісопродукцію, третій здається в бухгалтерію підприємства при складанні звітності [23, с. 125-132].

На підставі наряд-актів на виконання робіт (форма ЛГ-1) та інших первинних документів формується Журнал інших виконаних робіт (форма ЛГ-3). Журнали виконаних лісогосподарських робіт та інших виконаних робіт складаються в 2-х примірниках, з яких перший з додатком наряд-актів лишається в бухгалтерії підприємства разом з місячним звітом, а другий з другими примірниками наряд-актів і інших документів додаються до справ лісництва (цеху).

На підставі первинних документів по реалізації (відпуску) лісопродукції (товарно-транспортна накладна, специфікація-накладна на деревину відпущену) формується журнал реалізації лісопродукції (форма ЛГ-23). Журнал формується в розрізі реалізації по місцях зберігання лісопродукції (в лісі, на трелях, кінцевих складах), по діловій деревині – по породах, сортиментах, сортах, групах діаметрів; дров – по групах порід. Також вказується кількість та вартість відпущеної лісопродукції. Журнал складається окремо по кожному виду оплати лісопродукції (за готівку, безготівковий розрахунок, в рахунок бартерних операцій, паливна норма тощо).

Звіт про рух лісопродукції формується у розрізі структурних підрозділів, матеріально-відповідальних осіб або по підприємству в цілому на підставі проведених первинних документів про надходження/відвантаження лісопродукції. У звіті вся лісопродукція (крім поштучних виробів) відображається в щільних кубометрах [18, с. 245-253].

Аналітичний облік відвантаження і реалізації продукції, а також розрахунків з покупцями і замовниками підприємства ведуть у відомості №. 6.1 «Реєстр документів по реалізації готової продукції (біологічних активів) безготівкових розрахунків». Записи в цій відомості (як і в журналі-ордері № 6

«Облік розрахунків з покупцями, доходів та фінансових результатів») здійснюють в лінійному (позиційному) порядку, що дає можливість бачити, за яким розрахунковим документом, яка сума підлягає до сплати покупцем (замовником), а також робиться відмітка про оплату.

Випущена із виробництва готова продукція оприбутковується за дебетом рахунку 26 «Готова продукція» та обліковується в синтетичному й аналітичному обліку за фактичною виробничою собівартістю, яка визначається згідно з Положення (стандартів) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Оприбуткування випущеної з виробництва продукції відображається за дебетом рахунку 26 «Готова продукція» і кредиту рахунку 23 «Виробництво». Виконані і здані за актами замовникам роботи списуються з кредиту рахунку 23 «Виробництво» на дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації» [54, 138-145].

Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій на відпускну вартість відвантаженої (реалізованої) покупцям готової продукції в бухгалтерському обліку підприємства робиться запис по дебету рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» і кредиту субрахунку 701 «Доход від реалізації готової продукції».

Одночасно робиться запис на списання виробничої собівартості реалізованої продукції:

дебет субрахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»

кредит рахунку 26 «Готова продукція».

Витрати, пов'язані з реалізацією готової продукції, які здійснюються за рахунок підприємства-постачальника, відображають на рахунку 93 «Витрати на збут». У міру здійснення зазначених витрат у бухгалтерському обліку роблять запис по дебету рахунку 93 «Витрати на збут» у кореспонденції з кредитом рахунків: 20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» (на вартість послуг власного автотранспорту та сторонніх організацій при перевезенні відвантаженої продукції, навантажувально-розвантажувальні та

інші роботи); 66 «Розрахунки з оплати праці», 65 «Розрахунки за страхуванням» (на суму заробітної плати, нарахованої працівникам за роботи по упаковці та відвантаженню готової продукції покупцям; відрахування на ЄСВ) та ін. [37, с. 295-300].

Наприкінці звітного періоду витрати, відображені на дебеті рахунка 93 «Витрати на збут», списуються з кредиту цього рахунка на дебет рахунка 79 «Фінансові результати», субрахунок 791 «Результат основної діяльності».

Наприкінці звітного періоду на дебет рахунка 79 «Фінансові результати», субрахунок 791 «Результат основної діяльності» списують: – собівартість реалізованої продукції, робіт послуг (з кредиту рахунка 90 «Собівартість реалізації» (відповідний субрахунок); – витрати, пов'язані з реалізацією (з кредиту рахунка 93 «Витрати на збут»); – адміністративні витрати (з кредиту рахунка 92 «Адміністративні витрати»); – інші витрати операційної діяльності (з кредиту рахунка 94 «Інші витрати операційної діяльності») [51, с. 136-138], а також суму податку на прибуток від основної діяльності.

2.3. Аналіз готової продукції підприємства

Обсяг виробництва і реалізації продукції є взаємозалежними показниками. В умовах обмежених виробничих можливостей і необмеженому попиті на перше місце висувається обсяг виробництва продукції. Але в міру насичення ринку і посилення конкуренції не виробництво визначає обсяг продажів, а навпаки, можливий обсяг продажів є основою розробки виробничої програми. Підприємство має виробляти тільки ті товари і в такому обсязі, які воно може реально реалізувати.

Головним завданням XXXXXXXXXX є виробництво необхідного обсягу високоякісної продукції для найбільш повного задоволення потреб ринку і населення. Обсяг виробництва є вихідним показником для розрахунків практично всіх основних і узагальнюючих показників, що використовуються в

практиці обліку, планування, аналізу і звітності за різні проміжки часу. Виходячи з обсягу виробництва, визначається потреба в матеріальних ресурсах. На основі обсягу виробництва визначаються як планові, так і звітні показники ефективності використання ресурсів: продуктивність праці, фондівіддача, матеріаловіддача, собівартість, кінцевий результат діяльності підприємства – прибуток. У зв'язку з цим пошук резервів подальшого росту масштабів виробництва має велике значення у підвищенні ефективності діяльності підприємства в цілому.

Збільшення обсягу виробництва (реалізації) за одним видом і скорочення по інших видах продукції приводить до зміни її структури, тобто співвідношення окремих виробів у загальному їх випуску підприємства. Зміна структури виробництва суттєво впливає на економічні показники: обсяг випуску у вартісній оцінці, матеріаломісткість, собівартість готової продукції, прибуток, рентабельність. Якщо збільшується питома вага більш дорогої продукції, то обсяг її випуску у вартісному вираженні зростає, і навпаки. Те ж відбувається з розміром прибутку при збільшенні питомої ваги високорентабельної і відповідно при зменшенні частки низькорентабельної продукції [33, 243-248].

На підставі проведеного аналізу обсягу випуску та реалізації готової продукції XXXXXXXXXX за 2021-2023 рр. встановлено певні відхилення (Дод. А, табл. А.2). Залишок готової продукції у 2022 р. зменшився на $647,8 \text{ м}^3$ або на 54,2 % порівняно з 2021 р. внаслідок зменшення половників на $19,3 \text{ м}^3$, хлестів – на $897,6 \text{ м}^3$. На початку 2023 р. обсяг залишку готової продукції зріс на $236,9 \text{ м}^3$ або на 43,4 % на відміну від 2022 р.

У 2022 році відбулось зростання обсягів виробництва по всіх видах лісопродукції в загальному на $3028,9 \text{ м}^3$, у 2023 р. порівняно з 2022 р. ситуація значно погіршилась так як спостерігається зменшення виготовленої продукції

на 4007,6 м³. У 2022 р. встановлено зростання обсягів реалізованої продукції на 2143,6 м³ порівняно з 2021 р., проте у 2023 р. порівняно з 2022 р. знову відбулося зменшення реалізації на 3850,7 м³.

Щодо залишку готової продукції то у 2022 р. спостерігається негативна динаміка так як обсяг цього показника зріс на 236,9 м³, а в 2023 р. ситуація покращилась залишок готової продукції становив 80,0 м³.

Таблиця 2.2

Аналіз структури готової продукції XXXXXXXXXX за 2021 р.

Вид продукції	Залишок на початок року		Виробництво		Реалізація		Залишок на кінець року	
	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %
Пиловник (м ³)	45,9	3,8	2500,7	34,9	2520,0	32,3	26,6	4,8
Фансировина (м ³)	20,5	1,71	800,0	11,1	750,9	9,6	69,6	12,7
Хлисти (м ³)	975,3	81,7	1452,4	20,3	2350,0	30,1	77,7	14,2
Баланси (м ³)	115,0	9,6	1895,0	26,5	1740,0	22,3	270,0	49,5
Дрова (м ³)	36,8	3,1	500,0	6,9	435,0	5,5	101,8	18,6
Разом	1193,5	100,0	7148,1	100,0	7795,9	100,0	545,7	100,0

Примітка: побудовано на основі офіційної звітності підприємства

Згідно проведеного аналізу структури готової продукції XXXXXXXXXX у 2021 р. у залишку готової продукції на початок періоду найбільшу частку займають хлисти і становлять 81,7 % (табл. 2.2). У структурі виробництва та реалізації продукції найбільшу частку займають половники їх обсяг становить 34,9 % та 32,3 % відповідно. У структурі залишку готової продукції в кінці 2021 р. найбільшу частку займають баланси в обсязі 49,5 %, а найменшу половники 12,7 %.

В результаті проведеного аналізу структури готової продукції визначено, що у 2022 р. найбільшу частку у залишку на початок періоду займають баланси 49,5 % (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз структури готової продукції XXXXXXXXXX за 2022 р.

Вид продукції	Залишок на початок року		Виробництво		Реалізація		Залишок на кінець року	
	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %
Пиловник (м ³)	26,6	4,8	3498,6	34,4	3507,8	35,2	17,4	2,2
Фансировина (м ³)	69,6	12,7	1460	14,3	1466,0	14,7	63,6	8,1
Хлисти (м ³)	77,7	14,2	1643	16,1	1333,1	13,4	387,6	49,5
Баланси (м ³)	270,0	49,5	2780,1	27,3	2840,6	28,5	209,5	26,8
Дрова (м ³)	101,8	18,6	794,7	7,8	792,0	7,9	104,5	13,3
Разом	545,7	100,0	10176,4	100,0	9939,5	100,0	782,6	100,0

Примітка: побудовано на основі звітності підприємства

У структурі виробництва та реалізації продукції найбільший обсяг становлять пиловники 34,4 % 35,2 % відповідно це пояснюється зростанням цих показників у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 39 %. Протягом 2022 р. найменшу питому вагу у виробництві та реалізації займають дрова і становлять 7,8 та 7,9 % від загальної кількості виготовленої продукції. У залишку на кінець року найбільший обсяг становлять хлисти у розмірі 49,5 %. В результаті проведеного аналізу структури залишків на початок і на кінець року, виробництва та реалізації продукції у 2023 р. встановлено, що найбільшу питому вагу у залишку на початок і на кінець вказаного часового періоду займають хлисти, а саме в обсязі 49,5 % та 58,9 % відповідно (табл. 2.4, 2.5).

Таблиця 2.4

Аналіз структури готової продукції XXXXXXXXXX за 2023 р.

Вид продукції	Залишок на початок року		Виробництво		Реалізація		Залишок на кінець року	
	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %	кількість	питома вага, %
Пиловник (м ³)	17,4	2,2	2201,9	35,6	2113,8	34,7	105,5	12,2
Фансировина (м ³)	63,6	8,1	621,0	10,0	620,3	10,1	64,3	7,4
Хлисти (м ³)	387,6	49,5	555,5	9,0	434,5	7,1	508,6	58,9
Баланси (м ³)	209,5	26,8	2266,5	36,7	2352,2	38,6	123,8	14,3
Дрова (м ³)	104,5	13,3	523,9	8,5	500,0	7,2	00,7	1,0
Разом	782,6	100,0	6168,8	100,0	6088,8	100,0	862,6	100,0

Примітка: побудовано на основі звітності підприємства

Таблиця 2.5

Динаміка структури готової продукції ХХХХХХХХХХ за 2021 – 2023 рр.

Вид продукції	2021-2022 рр.				2022-2023 рр.			
	Залишок на початок року	Виробництво	Реалізація	Залишок на кінець року	Залишок на початок року	Виробництво	Реалізація	Залишок на кінець року
Пиловник (м ³)	1,00	-0,60	2,88	-2,60	-2,60	1,31	69,99	10,0
Фансировина (м ³)	10,90	3,15	5,07	-4,60	-4,60	-4,28	-4,57	-0,70
Хлисти (м ³)	-67,50	-4,16	16,74	35,30	35,30	-7,14	-6,28	9,40
Баланси (м ³)	39,90	0,81	6,19	-22,70	-22,70	9,42	10,05	-12,50
Дрова (м ³)	15,50	0,81	2,38	-5,30	-5,30	0,69	1,36	-6,30
Разом	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Примітка: побудовано на основі звітності підприємства

У структурі виробництва та реалізації визначено, що найбільший обсяг становлять баланси у розмірі 36,7 та 38,6 % відповідно. Найменший обсяг у структурі виробництва займають дрова 8,5%, а у структурі реалізації хлисти 7,1 %.

Для забезпечення візуалізації виявлених тенденцій на нами подано гістограми щодо структури виробництва продукції XXXXXXXXXX за 2021 – 2023 рр. (Дод. А, рис. А.1).

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Шляхи удосконалення організації обліку готової продукції на підприємстві

Одними з головних показників, що характеризують діяльність XXXXXXXXXX, є узагальнюючі показники обсягу виробництва готової продукції та її реалізації. Важливу роль у забезпеченні отримання прибутку підприємством відіграє система контролю та обліку результатів виробництва та реалізації, а також прийняття управлінських рішень щодо виробничої та реалізаційної програми на різних рівнях. Тому головним завданням обліку готової продукції сьогодні є забезпечення оперативного регулювання її виробництва та реалізації з урахуванням особливостей національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [39, 278-283].

Відсутність системних та комплексних підходів щодо обліку продукції не дозволяє отримати вичерпну інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень. Важливо при організації обліку готової продукції

правильно визначити її характер. Для спрощення цього завдання її групують за ступенем готовності, технологічною складністю та формою. За технологічною складністю готову продукцію поділяють на просту і складну. Крім того, складна за класифікаційною складністю готова продукція, як результат виробничої діяльності, може мати вигляд основної, супутньої та побічної продукції.

Складна продукція є результатом єдиного технологічного процесу, що виробляє кілька видів продукції одночасно. Основна продукція формується в рамках комплексного виробництва, спеціально організованого для створення цього виду продукції.

Супутня продукція отримується разом із основною в одному технологічному циклі, відповідає стандартам якості та може бути використана для подальшої обробки або реалізації без додаткових витрат на доведення.

Побічна продукція виникає як додатковий результат виробничого процесу, її особливість полягає у відсутності необхідності додаткових витрат для подальшої реалізації, що дозволяє підвищувати економічну ефективність виробництва.

Поділ продукції на основну, супутню та побічну відображає важливість оптимізації використання ресурсів у комплексних виробничих процесах, сприяючи зниженню витрат і підвищенню прибутковості.

Виробництво побічної продукції не є основним завданням підприємств та має другорядне значення, тому прибуток від її реалізації зазвичай має невеликі обсяги. А одним із видів готової продукції вона визнається тому, що на побічну продукцію існує суспільний попит, тобто вона вже є об'єктом продажу.

Отже, якщо провести аналогію між побічною продукцією та такими видами результатів виробничої діяльності, як основна та супутня продукція, можна зробити висновок, що їхні відмінності полягають в отриманні менших економічних вигід від продажу побічної продукції та відсутності витрат на доведення її до прийняттого стану, орієнтованого на споживання [46, 125-131].

Відходи та побічна продукція за своїми ознаками мають багато спільного. Побічна продукція виходить із виробництва як готовий продукт, що не потребує подальшої обробки (наприклад, тирса). Тому деяку частину відходів, яка не потребує знешкодження та користується попитом, можна віднести до готової продукції, зокрема як різновид побічної продукції. Завдяки цьому відходи разом із продукцією збільшують економічні вигоди підприємства.

В Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій визначено, що вести аналітичний облік, тобто застосовувати чи не застосовувати в обліку рахунки третього і нижчих порядків, підприємство вирішує самостійно. Причому підприємство може вводити нові субрахунки, зважаючи на потреби управління, контролю, аналізу і звітності з обов'язковим збереженням кодів субрахунків, передбачених Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. На нашу думку, ведення більш деталізованого обліку готової продукції є найбільш доцільним інструментом її контролю.

Отже, для спрощення обліку готової продукції доцільне його ведення за видами готової продукції. Для цього доцільно було б використовувати субрахунки 261 «Основна продукція» та 262 «Побічна продукція» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Удосконалений план рахунків щодо обліку готової продукції

Синтетичні рахунки		Субрахунки		Сфера застосування
код	назва	код	назва	
26	Готова продукція	261	Основна продукція	Промисловість, сільське господарство тощо
		262	Побічна продукція	

Примітка: власні узагальнення

Операція «Оприбутковано на складі готову продукцію» відображається по дебету рахунку 26 «Готова продукція» та по кредиту на рахунку 23 «Виробництво». Якщо необхідно відобразити виробництво побічної продукції,

то робиться запис – дебет субрахунку 262 «Побічна продукція» та кредит рахунку 23 «Виробництво» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Удосконалена кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку, що відображають рух готової продукції на підприємстві

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Оприбутковано з основного виробництва на склад готову продукцію	261 «Основна продукція»	23 «Виробництво»
Відображено передачу на склад побічної продукції власного виробництва для подальшої реалізації	262 «Побічна продукція»	23 «Виробництво»

Примітка: власні узагальнення

Готова продукція XXXXXXXXXX становить основну частину товарної продукції підприємства. Але окрім основної продукції на підприємстві одержують побічну, яка виникає при виробництві основної та, за умов наявності попиту, може приносити додатковий прибуток. Отже, використання більш деталізованого обліку готової продукції, а саме введення нових субрахунків, дозволить контролювати додаткові грошові надходження. А запроваджений автоматизований облік готової продукції суттєво спрощує контроль за господарськими процесами в умовах зростання обсягів інформації.

Класифікація продукції за технологічною складністю та формою дозволяє раціоналізувати підходи до її обліку та управління. Визначення специфіки основної, супутньої та побічної продукції дає змогу краще оцінити її економічну значимість для підприємства. Побічна продукція, хоча і має другорядне значення, збільшує економічні вигоди компанії за рахунок попиту на неї як готовий продукт.

Врахування відходів як вторинної сировини також відіграє важливу роль у формуванні економічної вигоди підприємства. Відходи, які не потребують додаткових витрат на обробку та користуються попитом, можна розглядати як

різновид побічної продукції. Це дозволяє збільшити прибутковість підприємства, забезпечуючи раціональне використання ресурсів.

Вважаємо, що така інформаційна база забезпечує прийняття оптимальних управлінських рішень щодо модернізації процесів випуску та реалізації готової продукції XXXXXXXXXX в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Підвищення рівня контролю за рухом готової продукції досягається завдяки впровадженню більш деталізованого синтетичного обліку. Такий підхід сприяє не лише вдосконаленню документального забезпечення, але й підтримує прозорість та ефективність виробничо-реалізаційних процесів. Завдяки цьому підприємство отримує можливість оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та покращувати свої фінансові результати.

3.2. Пропозиції щодо організації внутрішнього контролю готової продукції на підприємстві

Раціональна організація внутрішнього обліково-аналітичного контролю готової продукції на підприємстві є важливою умовою забезпечення ефективного управління ресурсами, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення фінансової стійкості. Готова продукція займає центральне місце у виробничо-господарській діяльності, адже вона є кінцевим результатом процесу виробництва і джерелом отримання прибутку. В умовах динамічних змін економічного середовища, зростання конкуренції та потреби в адаптації до сучасних технологій, особливо актуальним є вдосконалення обліково-аналітичного контролю як інструменту підвищення ефективності діяльності підприємства.

Основною метою внутрішнього контролю є своєчасне, достовірне та повне відображення інформації про обсяги, якість, собівартість і залишки готової продукції. Ця інформація забезпечує оперативність управлінських рішень, дозволяє своєчасно виявляти проблеми та реагувати на них. Для досягнення цієї мети необхідно створити систему контролю, яка базується на принципах достовірності, оперативності, об'єктивності, економічної доцільності та доступності інформації.

Раціональна організація контролю передбачає впровадження сучасних інформаційних професійних програмних продуктів, які забезпечують автоматизацію облікових процесів і підвищення точності результативних даних. Для цього необхідно інтегрувати системи управлінського, бухгалтерського та фінансового обліку. Використання хмарних технологій, систем обліку на основі блокчейн та інших цифрових рішень дозволяє знизити ризики втрати даних і забезпечує безперервний доступ до інформації. Зокрема, електронний документообіг сприяє прискоренню обміну інформацією між відділами господарюючого суб'єкта та забезпечує її прозорість.

Ефективна організація внутрішнього контролю готової продукції включає розподіл повноважень і відповідальності серед працівників. Важливо забезпечити чітке розмежування обов'язків між співробітниками, які займаються обліком, контролем і аналізом. Такий підхід дозволяє уникнути конфлікту інтересів і мінімізувати ризики помилок або шахрайства. Окрім того, важливим аспектом є регулярне проведення навчання для працівників з метою підвищення їхньої кваліфікації та ознайомлення з новими методиками контролю виробництва, переміщення та реалізації готової продукції.

На нашу думку, особливу увагу слід приділити аналізу показників, що характеризують ефективність використання готової продукції. До прикладу, вивчення співвідношення між собівартістю та рентабельністю продукції дозволяє виявити резерви для зниження витрат і підвищення прибутковості. Використання інструментарію фінансового аналізу, зокрема таких як маржинальний аналіз і аналіз беззбитковості, допомагає об'єктивно оцінити стан та результативність функціонування підприємства і прийняти обґрунтовані управлінські рішення.

Одним із ключових аспектів внутрішнього контролю є система управління залишками готової продукції. Вона має бути організована так, щоб забезпечувати оптимальний рівень запасів, уникати їх надмірного накопичення або дефіциту. Для цього доцільно використовувати методи прогнозування попиту та аналізу сезонності, а також автоматизовані системи управління

складськими запасами. Оптимізація складських процесів дозволяє зменшити витрати на зберігання продукції та мінімізувати ризики втрати її якості.

Значну роль у забезпеченні ефективності контролю готової продукції відіграє аудит внутрішніх процесів. Регулярна перевірка відповідності ведення обліку встановленим стандартам і нормативам дозволяє виявляти «слабкі місця» в системі контролю і здійснювати їх коригування. Окрім того, проведення аудиторських перевірок сприяє підвищенню довіри з боку зацікавлених сторін, таких як інвестори, партнери та клієнти.

Удосконалення внутрішнього контролю готової продукції також передбачає використання сучасних методів аналізу даних. Наприклад, методи Big Data та штучного інтелекту дозволяють обробляти великі обсяги інформації, виявляти тренди, які можуть свідчити про проблеми в управлінні готовою продукцією. Застосування таких технологій значно підвищує якість управлінських рішень і сприяє створенню конкурентних переваг.

Організація внутрішнього контролю готової продукції передбачає інтеграцію виробничих процесів із системами управлінського та фінансового обліку. Це надає змогу не лише забезпечити своєчасне відображення змін у залишках готової продукції, а й сприяти взаємодії між різними структурними підрозділами підприємства. Наприклад, інтеграція виробничих і збутових підрозділів допомагає уникнути надлишкового виробництва або дефіциту продукції, оптимізуючи виробничі витрати. Зокрема, використання ERP-систем дозволяє автоматизувати ці процеси та забезпечити їх прозорість для управлінців різного рівня. Такий підхід підвищує рівень контрольованості виробничих процесів і сприяє їх відповідності стратегічним цілям підприємства.

Одним із важливих напрямів удосконалення внутрішнього контролю є розробка ключових показників ефективності (КПЕ), які дозволяють оцінювати якість виконання функцій з управління готовою продукцією. До таких показників, на нашу думку, доцільно було б віднести швидкість обороту запасів, рівень дефектності продукції, собівартість одиниці продукції, а також

показники, пов'язані із задоволеністю попиту клієнтів. Запровадження системи моніторингу КПЕ, на нашу думку надає можливість оперативно відстежувати відхилення від нормативів і приймати відповідні управлінські рішення. Водночас ці показники повинні бути адаптованими до специфіки діяльності підприємства та сучасних реалій ринку, щоб максимально точно відображати стан справ у господарюючому суб'єкті.

Важливим завданням внутрішнього контролю є управління ризиками, пов'язаними з обліком і збереженням готової продукції. Ризики можуть включати втрати продукції через неправомірну поведінку, псування, обмеження термінів зберігання або помилки в обліку. Для мінімізації таких ризиків необхідно сформулювати та забезпечити реалізацію ефективної системи безпеки, включаючи використання систем відеоспостереження, контроль доступу до складів, а також регулярну інвентаризацію залишків готової продукції на складі. Окрім того, важливо використовувати професійні автоматизовані обліково-аналітичні програмні продукти, які знижують імовірність людських помилок. В підсумку розробка та впровадження заходів із управління ризиками сприяють підвищенню довіри до підприємства з боку партнерів і клієнтів, а також мінімізують фінансові втрати.

Суттєвий вплив на якість внутрішнього контролю готової продукції має впровадження системи мотивації для працівників, які відповідають за облік і аналіз готової продукції. Ефективна система стимулювання може базуватися на досягненні цільових показників, таких як зниження дефектності продукції, підвищення швидкості обробки замовлень чи зменшення витрат на управління запасами. Створення прозорих і зрозумілих критеріїв оцінки результатів роботи, а також забезпечення матеріального й нематеріального стимулювання сприяють підвищенню зацікавленості персоналу в досягненні високих результатів. Це, у свою чергу, позитивно впливає на загальну ефективність внутрішнього контролю готової продукції.

Нарешті, важливим кроком до вдосконалення системи внутрішнього контролю готової продукції є розробка стратегічного підходу до її організації.

Це включає формування чіткої політики щодо управління запасами, інтеграцію контролю з довгостроковими планами розвитку підприємства, а також постійне вдосконалення методів аналізу й управління. Зокрема, доцільно впроваджувати методики прогнозування, які враховують вплив макроекономічних факторів, трендів на ринку та сезонності попиту. На нашу думку, такий підхід дозволяє створити систему обліку та контролю, яка не лише реагує на поточні зміни, а й забезпечує стійкість підприємства у довгостроковій перспективі.

Підсумовуючи, можна зазначити, що раціональна організація внутрішнього контролю готової продукції є необхідною умовою для досягнення розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання. Інтеграція сучасних інформаційних технологій та професійних програмних продуктів, розподіл відповідальності, оптимізація складських процесів і впровадження ефективних методів аналізу дозволяють забезпечити високий рівень контролю, підвищити ефективність діяльності та сприяти зміцненню конкурентних позицій на ринку. Вважаємо, що впровадження запропонованих нами заходів створить основу для побудови системи управління готовою продукцією, яка відповідає вимогам сучасної економічної системи та забезпечує стійке зростання підприємства.

3.3. Використання сучасних інформаційних технологій для організації обліку і контролю готової продукції підприємства

Як свідчить практика, існує ряд проблем в організації ефективного контролю за рухом готової продукції, пов'язаних як з оперативним відстеженням її надходження на склад, так і з вчасним списанням у зв'язку з відвантаженням її покупцям і наступним надходженням грошових коштів на рахунок підприємства. Усе це потребує організації контрольних операцій з боку обліково-аналітичного підрозділу підприємства, який забезпечує відповідною інформацією його керівництво.

Для побудови на XXXXXXXXXX ефективної системи внутрішнього контролю за рухом готової продукції необхідно провести ряд організаційних заходів, щодо первинного вдосконалення роботи обліково-аналітичного відділу підприємства, пов'язаної з обліком та звітністю відносно даної групи активів.

Зокрема, нами запропоновано організаційну схему здійснення внутрішнього контролю за рухом готової продукції суб'єкта господарювання (рис. 3.1).

Відповідно, формування складної системи внутрішнього контролю готової продукції на всіх етапах її виробничо-господарського циклу вимагає від суб'єкта господарювання забезпечення даного процесу відповідними фахівцями-обліковцями. Тільки за таких умов у підприємства виникає можливість запровадження ефективної системи контрольно-облікової діяльності щодо переміщення та реалізації готової продукції.

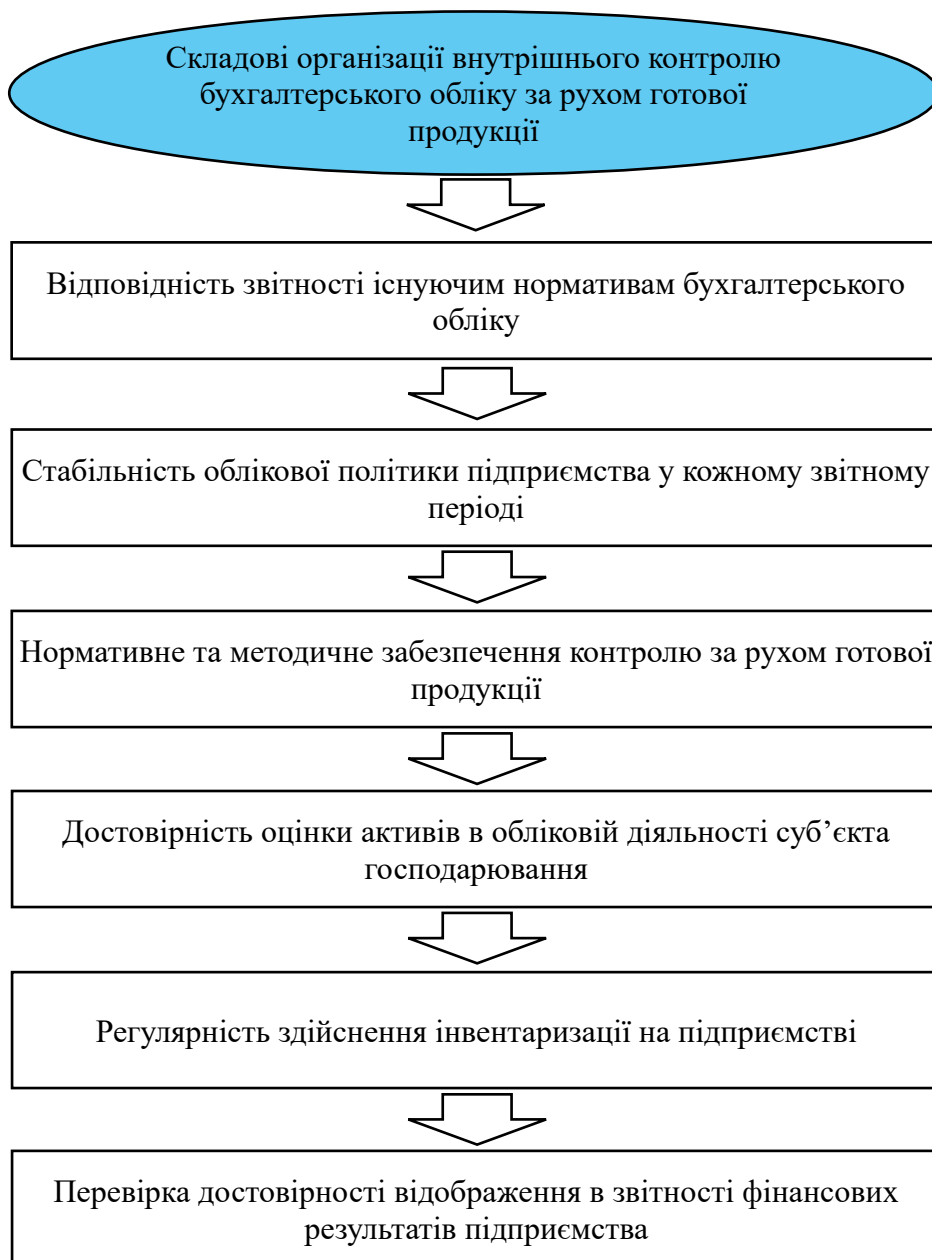

Рис. 3.1. Вдосконалення організаційної схеми внутрішнього контролю операцій щодо руху готової продукції на XXXXXXXXXX

Примітка: власні узагальнення

Таким чином, приходимо до висновку, що побудова, функціонування та вдосконалення системи внутрішнього контролю готової продукції підприємства повинно включати в себе послідовний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення безперервності контрольних-облікових операцій щодо контролю за рухом готової продукції, а також конкретний інструментарій з метою

встановлення причин відхилення її обсягу від планових показників у випадках виявлення таких фактів (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Основні методи щодо організації внутрішнього контролю готової продукції на XXXXXXXXXX

Примітка: власні узагальнення

Важливо, що розвиток інформаційних та цифрових комп'ютерних технологій сприяв розробці та формуванню нових систем збору інформації, які є більш ефективними. Крім того, як свідчить практика, наявність вторинного етапу введення даних збільшує ймовірність помилок введення, яких можна повністю уникнути за допомогою цифровізації усіх етапів збору та обробки інформації про рух готової продукції на підприємстві. Тому для вдосконалення інформаційної складової системи внутрішнього контролю готової продукції необхідно комплексне застосування доступних систем обробки даних, які можна використовувати для збору інформації про рух готової продукції.

Однією з найбільш суттєвих проблем при застосуванні складних інформаційних систем контролю готової продукції є неточність введених даних. Основною причиною виникнення цієї проблеми є те, що введення даних в комп'ютерні облікові системи щодо готової продукції на етапі її виробництва або транспортування на склад зазвичай здійснюється працівниками цих підрозділів, які не є обліковцями і, зазвичай, не проходять кваліфікованого навчання щодо введення даних в інформаційну систему контролю готової продукції. Зокрема, дані перевірки результатів введення первинних даних на виробництві показали постійну похибку запасів у 50% або й більше, незважаючи на постійні звірки даних по завершенню кожного тижневого циклу. Тобто, людський фактор щодо фіксації даних з переміщення готової продукції може спричинити значні труднощі в забезпеченні їх достовірності в комп'ютерній базі даних. Таким чином, вирішення цієї проблеми пропонується реалізувати за допомогою впровадження штрих-кодів на кожному з етапів виробництва готової продукції.

Штрихове кодування розроблено спеціально для операцій по внутрішньому контролю готової продукції та її інвентаризації. Суттєвою проблемою на XXXXXXXXXX наразі є застосування інвентарних ідентифікаційних номерів запасів готової продукції та комплектуючих. Така ситуація призводить до введення неточних даних. Щоб уникнути цієї проблеми, штрих-коди можна прикріпити до всієї товарної продукції, які потім скануються під час будь-якої транзакції з її переміщення.

Ще одним способом використання штрих-кодів, пов'язаним з організацією внутрішнього контролю, є контроль виробництва. Зокрема, коли готова продукція проходить через виробничу зону, виробничий персонал повинен узяти інформацію про неї з маршрутного аркуша, доданого до продукції, і ввести її в локальний термінал введення даних. Ця інформація повідомляє управлінському персоналу підприємства, де наразі знаходиться готова продукція, а також може бути використана бухгалтерією для визначення витрат, складених на даний момент для кожної окремої її позиції за

асортиментом. При цьому особа, яка вводить дані, може неправильно ввести цей ідентифікатор, тому доцільно додати до такого маршрутного листа замість письмової ідентифікаційної інформації штрих-коди. Облікова операція таким чином перетвориться на сканування штрих-кодів в локальному терміналі введення даних і не потребуватиме ручного введення надрукованого запису.

Іншим важливим аспектом, який потребує розгляду у процесі вдосконалення системи внутрішнього контролю готової продукції XXXXXXXXXX є електронний обмін даними. Як свідчить практика, більшість підприємств, організовуючи власну систему внутрішнього контролю готової продукції припускають, що паперовий документ необхідно вручну занести в комп'ютерну базу даних облікової документації. Однак сучасні інформаційні технології створюють альтернативу цьому трудомісткому підходу, коли процес занесення даних функціонує за наступною схемою: необхідний документ вставляється у сканер, а його індексаційний номер вводиться у під'єднаний комп'ютерний термінал.

Таким чином, відбувається перетворення контрольньо-облікового документу безпосередньо в цифрову форму, що робить його легко доступним для будь-якого іншого спеціалізованого комп'ютерного терміналу в усіх підрозділах підприємства, що пов'язані з виробничим або реалізаційним циклом руху готової продукції (рис. 3.3).

Як бачимо із схеми, коли документ перетворюється в цифровий формат, його ще не можна зберегти в комп'ютерній базі даних, оскільки потрібно розробити систему індексації вхідних облікових документів. Для цього потрібно ввести в систему один або кілька індексуєчих ідентифікаторів. У якості таких ідентифікаторів може бути обрано унікальний номер, призначений відсканованому документу, ім'я замовника готової продукції, дата або будь-яка інша інформація, яка дозволяє користувачеві системи легко отримати доступ до даного документа знову. Основне завдання полягає в тому, щоб гарантувати, що даний обліково-контрольний документ не буде втрачений в базі даних.

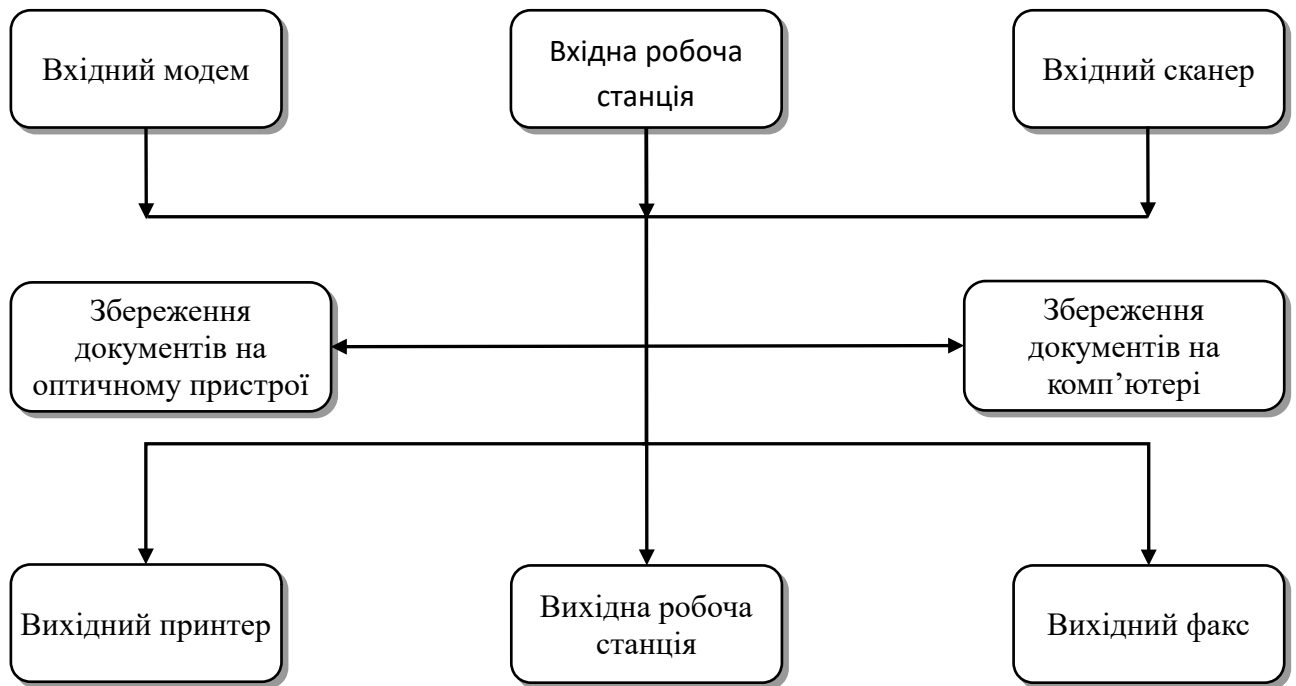

Рис. 3.3. Схема вдосконалення електронного обміну даними у процесі внутрішнього контролю операцій з готовою продукцією на XXXXXXXXXX

Примітка: власні узагальнення

При впровадженні системи електронного обміну даними контролю готової продукції на XXXXXXXXXX передбачається, що оцифровані документи будуть зберігатися в запам'ятовуючому пристрої великої ємності. Цей пристрій, який забезпечує швидкий доступ до даних на кожному з них і може зберігати кілька терабайт даних. Це є критично необхідним, оскільки для одного облікового документа, збереженого з високою якістю зображення, може знадобитися до кількох мегабайта пам'яті. Система індексування даних зберігається окремо у високошвидкісному запам'ятовуючому пристрої, який може сортувати великі файли для того щоб миттєво знайти необхідний документ на запит контрольно-облікової операції.

Окреслений нами підхід до організації внутрішнього контролю готової продукції у її виробничому циклі відзначається прозорістю та простотою застосування (рис. 3.4). Вважаємо, що такий підхід є достатньо ефективним для невеликих підприємств у зв'язку з мінімізацією затрат на його впровадження.

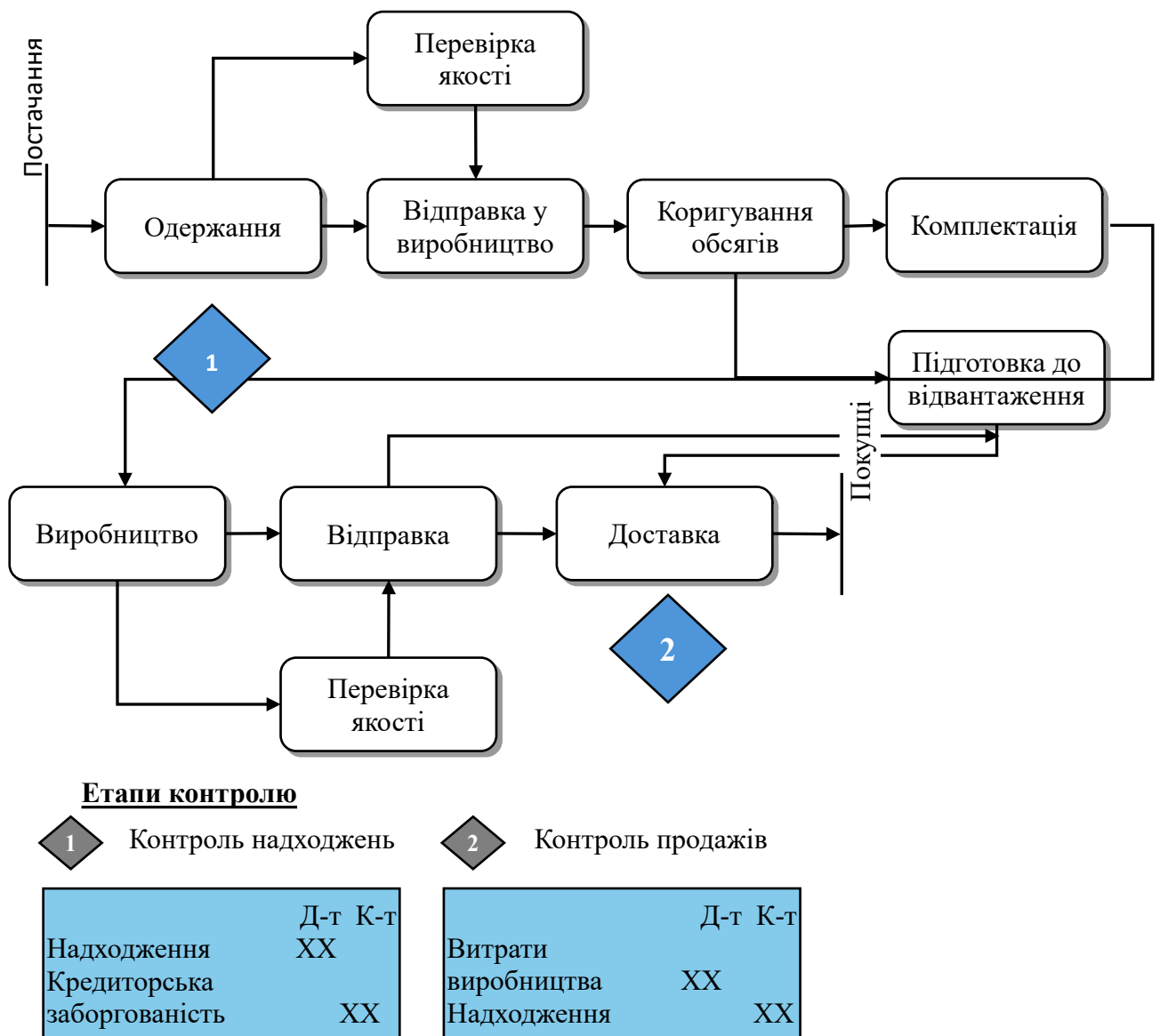

Рис. 3.4. Схема запровадження заходів щодо раціоналізації внутрішнього контролю операцій з готовою продукцією на підприємстві

Примітка: власні узагальнення

Таким чином, визначаючи перелік заходів, необхідних для запровадження на XXXXXXXXXX ефективної системи внутрішнього контролю готової продукції, варто зазначити послідовність реалізації окремих елементів вдосконалення цієї системи, що необхідно здійснити в межах облікової політики підприємства:

1. вдосконалити методи організації внутрішнього контролю готової продукції на підприємстві за рахунок застосування більш ефективних схем взаємодії управлінських та облікових його підрозділів.

2. вдосконалити інформаційну систему внутрішнього контролю готової продукції.

3. запровадити застосування штрих-кодів в процесі виробництва та обліку готової продукції для підвищення ефективності обміну даними між різними підрозділами підприємства.

4. вдосконалити процес електронного обміну даними при організації внутрішнього контролю готової продукції.

Таким чином, можна стверджувати, що за умови запровадження на XXXXXXXXXX запропонованого комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення системи внутрішнього контролю готової продукції з використанням сучасних інформаційних технологій, можна буде забезпечити прозорий контроль за усім циклом руху готової продукції на підприємстві, що дозволить підвищити результативність управлінських рішень та загальну ефективність виробничо-господарської діяльності господарюючого суб'єкта.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження проблематики щодо обліково-аналітичного забезпечення операцій з переміщення та реалізації готової продукції підприємства досліджено ключові аспекти економічної сутності, класифікації, організації аналізу та обліку готової продукції, а також окреслено шляхи її покращення.

1. У контексті класифікації підкреслено необхідність систематизації готової продукції за функціональними ознаками, ступенем обробки, галузевою належністю тощо. Це сприяє точнішому визначенню собівартості, оптимізації процесів і формуванню маркетингової стратегії. Правильна класифікація створює основу для оперативного управління, аналізу та контролю витрат, що підвищує операційну ефективність.

2. Доведено, що аналіз виробництва та реалізації продукції базується на системному підході до збору, обробки та використання даних про виробничі і збутові процеси. Організація аналізу потребує впровадження сучасних цифрових технологій, які автоматизують процеси і сприяють своєчасному прийняттю рішень. Методологія аналізу включає використання факторного аналізу, прогнозування, моделювання, що дозволяє оцінювати ефективність ресурсів і ринкові можливості, визначати слабкі місця виробництва та знаходити резерви для підвищення рентабельності.

3. На основі аналізу зарубіжного досвіду обліку готової продукції, визначено, що у країнах із розвиненою економікою широко впроваджуються сучасні підходи до обліку, а також інтеграція облікових процесів в інтегровані облікові системи. Використання міжнародних стандартів фінансової звітності підвищує прозорість та порівнянність фінансової інформації, забезпечуючи довіру інвесторів та вихід на міжнародні ринки. Практика управління виробничими витратами в таких країнах акцентує увагу на автоматизації, точному обліку витрат і гнучкому аналізу, що сприяє підвищенню ефективності підприємств.

Таким чином, дослідження теоретичних і методичних засад обліку та аналізу готової продукції дозволяє визначити їхню ключову роль у досягненні стратегічних цілей діяльності підприємства. Інтеграція зарубіжного досвіду та сучасних методів аналізу сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, їх адаптації до умов глобалізованого ринку та формуванню стійкої конкурентної позиції.

4. За результатами аналізу основних показників економічної діяльності XXXXXXXXXX оцінено його фінансово-економічний стан. Встановлено, що коефіцієнт автономії у 2021 р. та 2022 рр. становив 0,58, а у 2023 р. зменшився до 0,49. Протягом усього досліджуваного періоду спостерігається тенденція щодо зростання чистого прибутку – у 2022 р. порівняно з 2021 р. – на 45 тис. грн., у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 10 тис. грн.

Коефіцієнт фінансової залежності зменшився у 2021 р. порівняно з 2020р. на 0,28 Таку динаміку можна назвати позитивною, адже вона характеризується зниженням питомої ваги позичених коштів для фінансування господарської діяльності базового підприємства.

5. Раціоналізація системи обліку готової продукції є ключовим елементом для ефективного управління виробничою та реалізаційною діяльністю XXXXXXXXXX. Основною метою удосконалення облікової системи є забезпечення оперативного регулювання процесів виробництва та реалізації готової продукції з урахуванням специфіки основної та побічної продукції. Застосування субрахунків для класифікації готової продукції дозволяє підвищити деталізацію облікової інформації, що відповідає сучасним вимогам національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Введення субрахунків 261 «Основна продукція» та 262 «Побічна продукція» дає змогу більш чітко відображати обсяги різних типів продукції у фінансових документах підприємства. Це не лише спрощує процес ведення обліку, але й сприяє оптимізації планування, аналізу та контролю за результатами господарської діяльності. Використання цього підходу дозволяє враховувати специфіку побічної продукції, яка приносить додатковий прибуток підприємству за умови наявності попиту.

6. Впровадження автоматизованої системи обліку суттєво підвищує якість та оперативність управлінських рішень, особливо в умовах зростання обсягів інформації. Автоматизація процесів обліку готової продукції знижує ризики помилок, пов'язаних із людським фактором, і забезпечує прозорість господарських операцій. Такі інструменти є важливим засобом адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища та забезпечення конкурентоспроможності.

7. Організація ефективної системи внутрішнього контролю за рухом готової продукції є ключовим елементом для забезпечення безперервності обліково-контрольних операцій підприємства. Це вимагає вдосконалення діяльності обліково-аналітичних підрозділів, які повинні забезпечувати своєчасне відображення операцій щодо переміщення та реалізації готової продукції, а також оперативне виявлення причин відхилень фактичних показників від планових. Сформована система внутрішнього контролю має включати комплекс організаційних заходів, спрямованих на оптимізацію процесів обліку і звітності на підприємстві.

8. Впровадження сучасних інформаційних технологій, таких як системи штрихового кодування, автоматизовані бази даних та електронний обмін інформацією, є критично важливим для підвищення точності та ефективності внутрішнього контролю. Впровадження штрих-кодів на етапах виробництва та транспортування продукції дозволяє мінімізувати вплив людського фактора та похибки введення даних. Електронний обмін даними забезпечує швидкий доступ до інформації про готову продукцію, знижуючи витрати на її обробку і підвищуючи оперативність управлінських рішень.

Таким чином, удосконалення системи обліку готової продукції на XXXXXXXXX дозволяє значно покращити контроль за її виробництвом, обігом та реалізацією. Застосування зазначених заходів сприяє оптимізації витрат, підвищенню прибутковості та ефективності прийняття управлінських рішень, забезпечуючи підприємству стабільний розвиток у конкурентному мінливому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич В. В., Сагова С. В. Фінансовий облік (облік активів): навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 282 с.
2. Баланюк, І. Ф., Григорів, О. О., Іванюк, Т. Л. Організація обліку і контролю готової продукції підприємства. *Інноваційна економіка*. 2020 №1-2. С. 157–163.
3. Бородкін О. С. Про формування і облік собівартості продукції за ринкових умов. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. №3. С. 32–41.
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир : ПП «Рута», 2016. 832 с.
5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Облік і контроль». Житомир : ПП «Рута», 2015. 756 с.
6. Бутинець Ф. Ф. Контроль: підручник. Житомир : ПП РУТА, 2008. 672 с.
7. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : навч. посібник. Житомир : РУТА, 2008. 576 с.
8. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Житомир : ПП «Рута», 2009. 450 с.
9. Бутинець Ф. Ф., Олійник О. В., Шигун М. М., Шулепова С. М. Організація бухгалтерського обліку : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2010. 428 с.
10. Візіренко С. В., Шуляк С. А. Удосконалення обліку готової продукції та витрат на збут. *Управління змінами та інновації*. 2021. №1. С. 24–29.
11. Волкова І. А. Фінансовий облік – 2 : навч. посіб. Київ : Центр навчальної учбової літератури, 2009. 224 с.

12. Глен А., Деніел Г. Основи фінансового обліку: підручник. Київ : Основи, 2015. 942 с.
13. Голов С. Ф. Управлінський облік: Підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2023. 532 с.
14. Гончарова В., Савчина А. Нормативно-правове регулювання обліку готової продукції. *Grail of Science*. 2022. №23. С. 55-57.
15. Грабова Н. М., Кривонос Ю. Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках. Київ : А.С.К., 2018. 504 с.
16. Гуцаленко Л. В. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 371 с.
17. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: підручник. Львів : Львівський банківський інститут НБУ, 2003. 494 с.
18. Єлісеєва О. К., Вакульчик О. М. Методологічні аспекти обліку і аудиту готової продукції та її збуту на промисловому підприємстві. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. №1(77). С. 81-93.
19. Журавель Г. П., Хомин П. Я. Самовчитель з бухгалтерського обліку за стандартами : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2006. 288 с.
20. Загородній А. І., Партин Г. О. Бухгалтерський облік : основи теорії і практики: навч. посіб. 3-тє вид. перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 260 с.
21. Задорожний З.-М. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омецінська І. Я. Управлінський облік: навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 296 с.
22. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 15.11.2024).
23. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік І. підручник. Вінниця : Кушнір Ю. В., 2020. 496 с.
24. Кононова О. Є. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. Дніпро : ДВНЗ ПДАБА, 2018. 102 с.

25. Крупка Я. Д. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 487 с.
26. Крупка Я. Д., Кулинич М. Б., Сафарова А. Т. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності : навч. посіб. для студентів усіх форм навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 500 с.
27. Кужельний М. В., Левицька С. О. Організація обліку : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури. 2019. 352 с.
28. Лаврова-Манзенко О. О., Петриченко Є. О. Проблеми обліку готової продукції та шляхи їх уникнення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №20. С. 162-167.
29. Лепетан І. М. 2019. Організація управлінського обліку за центрами витрат у сільськогосподарських підприємствах. *Агросвіт*. 2019. №23. С. 19-24.
30. Ляпустіна Т.Ю. Готова продукція: основні засади обліку і аналізу в управлінні підприємством. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування: матеріали міжнародної наук.-практ. конф.* (21 листопада 2024 р.). С. 138–139.
31. Макарова Г. С., Мушта, В. В. Удосконалення обліку та формування собівартості готової продукції підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. №3. С. 527–533.
32. Меліхова Т. О., Грушевий С. С. Удосконалення документування обліку та контролю собівартості готової продукції з метою підвищення якості організації обліку. *Агросвіт*. 2023. №21. С. 64-70.
33. Михальська О. Л., Швець В. Г. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат: монографія. Київ : Кондор, 2019. 222 с.
34. Ніколашин А. О. Особливості обліку готової продукції промислового підприємства та аналіз калькулювання її собівартості. *Ефективна економіка*. 2023. №2.
35. Охотнік С. І., Свічкач Н. М. Управлінський облік: навчальний курс: від теорії до практики. Дніпро : Акцент ПП, 2023. 512 с

36. Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Мельничук І. В., Мужевич Н. В. Бухгалтерський облік: від знань до компетентностей: навчальний посібник для дистанційного навчання. Тернопіль : [б. в.], 2020. 363 с.

37. Петрук І. Облік готової продукції на промисловому підприємстві. *Інноваційний потенціал сучасної науки*. 2020. №1. С. 437-440.

38. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : підруч. Харків : ВД «ІНЖЕК». 2016. 402 с.

39. Писаренко Т. М. Характеристика діючої методики організації обліку готової продукції. *«Економічні науки». Серія «Облік і фінанси»*. 2015. №12(45). Ч. 1. С.231-239

40. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.11.2024).

41. Подмешальська Ю. В., Прокопенко А. Ю. Удосконалення обліку та аудит доходів від реалізації готової продукції в умовах використання інформаційних систем та технологій. *Агросвіт*. 2021. №1-2. С, 71-81.

42. Приходько М., Белозерцев В. С., Харакоз Л. В. Документування обліку витрат виробництва готової продукції на промисловому підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. №2. С. 166-169.

43. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 12.11.2024).

44. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. №373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07> (дата звернення: 12.11.2024).

45. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 12.11.2024).

46. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 12.11.2024).

47. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 12.11.2024).

48. Пушкар М. С., Щирба М. Т. Теорія і практика формування облікової політики. Тернопіль : Карт-бланш, 2010. 260 с.

49. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 258 с.

50. Садовська І. Б., Бляхарчук М. О. Облікова політика в управлінні підприємством: методика і практика : монографія. Луцьк : Волинська обласна друкарня. 2018. 300 с.

51. Склярук І., Вовк Н. Управлінський облік бізнес-процесів в умовах діджиталізації. *Економіка та суспільство*. 2024. №59.

52. Словник термінів бухгалтерського обліку : навч. посіб. / укл. З.-М. В. Задорожний, В. В. Муравський, І. Я. Омецінська. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2021. 120 с.

53. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підруч. Київ : КНЕУ. 2014. 412 с.

54. Сугак Т. М., Глушик О. М. Методологічні аспекти обліку готової продукції. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. №11. С. 28-34.

55. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: Підручник. 7-ме вид. допов. і перероб. Київ : Алерта, 2016. 928 с.

56. Шевців Л. Ю. Управлінський облік : навч. посіб. Львів : Растр-7, 2022. 642 с.

57. Шепель І. Сучасні можливості організація обліку витрат виробництва і готової продукції в умовах комплексної автоматизації. *Економіка та суспільство*. 2023. №55.

58. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 74. №1. С. 61-67.

59. Blum M., McLaughlin E., Hanley N. Accounting for sustainable development over the long-run: lessons from Germany. *German Economic Review*. 2019. Vol. 20(4). Pp. 410-446.

60. Bridgman B. Accounting for household production in the national accounts: an update, 1965–2014. *Survey of Current Business*. 2016. Vol. 96(2). Pp. 1-5.

61. Camfferman K., Detzen D. “Forging accounting principles” in France, Germany, Japan, and China: A comparative review. *Accounting History*. 2018. Vol. 23(4). Pp. 448-486.

62. Goodridge P., Haskel J., Wallis G. Accounting for the UK productivity puzzle: a decomposition and predictions. *Economica*. 2018. Vol. 85(339). Pp. 581-605.

63. Iatridis G. International Financial Reporting Standards and the quality of financial statement information. *International review of financial analysis*. 2010. Vol. 19(3). Pp. 193-204.